

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ
Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Ευρωπαϊκές Πολιτικές Νεολαίας, Επιχειρηματικότητας, Εκπαίδευσης
και Πολιτισμού»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ
ΑΠΟ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΠΟΥΖΑ ΧΡΥΣΟΥΛΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΠΟΥΤΣΙΟΥΚΗ ΣΟΦΙΑ
ΕΞΕΤΑΣΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΚΙΑΔΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	- 2 -
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	- 3 -
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	- 4 -
ABSTRACT.....	- 6 -
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	- 8 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο.....	- 11 -
1.1 ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ.....	- 11 -
1.2 Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	- 13 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	- 19 -
2.1 ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	- 19 -
2.2 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ.....	- 21 -
2.3 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ.....	- 24 -
2.4 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ.....	- 29 -
2.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΥΠΑΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ (ΥΑΕΜ) ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ΟΑΣΕ).....	- 32 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο.....	- 37 -
3.1 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ – ΟΡΙΣΜΟΣ.....	- 37 -
3.2 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΟΥΣ.....	- 41 -
3.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ.....	- 55 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο.....	- 59 -
4.1 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	- 59 -
4.2 ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	- 63 -
4.3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ.....	- 66 -
4.4 ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ –ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΗ.....	- 69 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	- 72 -
5.1 ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ.....	- 72 -
5.2 ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ-ΔΥΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ.....	- 75 -
5.3 ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ (UNHCR)-ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	- 80 -
5.4 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ-ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΥΛΟΥ.....	- 87 -
5.5 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟ.....	- 99 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο	- 101 -
6.1 ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....	- 101 -
6.2 ΝΕΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ.....	- 104 -
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	- 109 -
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	- 112 -

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλω να εκφράσω ολόψυχα τις θερμότερες ευχαριστίες μου σε όλους εκείνους που με βοήθησαν και με ενθάρυναν άμεσα ή έμμεσα στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Αρχικά, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κυρία Μπουτσιούκη Σοφία για την ευκαιρία να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα. Η υπομονή που υπέδειξε, η επιστημονική της κατάρτιση και η γενικότερη συμπαράσταση της αποτέλεσαν καθοριστικής σημασίας παράγοντες για την ολοκλήρωση της.

Ευχαριστώ πολύ τον καθηγητή της εξεταστικής επιτροπής κύριο Σκιαδά Δημήτριο για αυτή την ευκαιρία, όπως και όλους τους καθηγητές του Τμήματος ώστε να ολοκληρώσω την προσπάθεια αυτή.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά την αγαπημένη μου οικογένεια, το σύζυγό μου Αποστόλη, που στέκεται πάντα δίπλα μου στις πνευματικές μου ανησυχίες, τα δυο μου κορίτσια που λατρεύω Μαρία και Στεργιανή. Τέλος, τους γονείς μου για την αμέριστη συμπαράσταση τους.

Σκοπός της εργασίας είναι η έρευνα και παρουσίαση της προστασίας της πολιτισμικής διαφορετικότητας καθώς η ίδια αποτελεί ένα μείζον κοινωνικό θέμα τα τελευταία έτη.

Εξαιτίας του μεγάλου αριθμού των μετακινούμενων πληθυσμών σε ευρωπαϊκό και ελληνικό έδαφος, αδιαμφισβήτητα έχουν επηρεαστεί, με εμφανείς αλλαγές σε διάφορους τομείς κοινωνικών υπηρεσιών.

Έχει μεγάλο ενδιαφέρον η διερεύνηση του ζητήματος της παρούσας εργασίας, δεν αποτελεί όμως εξονυχιστικό του θέματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διαρκής αλλά και ακανόνιστη μαζική μετακίνηση πληθυσμών μαζί με τις μείζονες πληθυσμιακές ανακατατάξεις που επέφεραν οι διαδοχικές εδαφικές προεκτάσεις κρατών διαμόρφωσαν τη διαφορετικότητα λαών, γλωσσών, πολιτισμών.

Η πολιτισμική διαφορετικότητα εκτός από κοινωνικό φαινόμενο που αναδεικνύει ευρύτερες πτυχές της σύγχρονης κοινωνίας, αποτελεί και ένα από τα προβλήματα προς διαχείριση των διεθνών οργανισμών που μέσα από σειρά αποφάσεων και σύναψη συμβάσεων κατοχύρωσαν αυτή τη διαφορετικότητα.

Η προσέγγιση υποθέσεων όπως των προσφυγών, μειονοτήτων, μεταναστών, αναδεικνύει την ανάγκη διατύπωσης μια σειρά από ερευνητικά ερωτήματα και προβληματισμούς που συνεχίζουν να είναι ζωντανά θέματα που περιμένουν την αντιμετώπιση τους.

Ευρωπαϊκοί θεσμοί, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Ένωση, εργάζονται για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ισονομία, την ισότητα, την εδραίωση της ασφάλειας, τη διασφάλιση της ειρήνης και της δημοκρατίας, την προώθηση της οικονομικής ευημερίας, τη διασφάλιση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εργάζονται ακόμη ώστε αφού ισχυροποιήσουν τα πολιτικά και οικονομικά, να μάθουν έπειτα πως οι ποικίλες ομάδες μιας κοινωνίας από πολυεθνική μπορεί να οικοδομηθεί σε κοινωνία διαπολιτισμική, ορος που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να εξεταστεί, όπως και ο ορος "πολυπολιτισμικός", αφού και οι δυο είναι γεγονός ότι αποτελούν όρους διεθνείς και πλατιά χρησιμοποιούμενους.

Υπάρχει, ευκρινώς, μια συνεχή αλληλεπίδραση ανάμεσα στη διαφορετικότητα και την πολυμορφία, η οποία χρειάζεται διαχείριση για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής. Η διευκόλυνση της διαφορετικότητας, δηλαδή ισος και ταυτόχρονα διαφορετικός είναι πρόκληση τις σημερινές δημοκρατικές κοινωνίες. Η αποδοχή της πολυπολιτισμικότητας, η υπέρβαση του εθνοκεντρισμού και η διαπολιτισμική προσέγγιση των νέων δεδομένων αποτελούν μονόδρομο για όλες τις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες, αν αυτές θέλουν να διασφαλίσουν την κοινωνική συναίνεση και ειρηνική συμβίωση των πολιτισμικά διαφορετικών ομάδων που τις απαρτίζουν.

ABSTRACT

The constant but irregular migration of populations along with the major population reshuffles brought about by successive extensions of states have formed the diversity of peoples, languages and cultures.

Cultural diversity, in addition to a social phenomenon that highlights broader aspects of the Greek society, constitutes also one of the problems for the management of the international organizations that have ensured this diversity through a series of decisions and contract summaries.

The approach of cases such as indigenous, minorities, immigrants, roma highlights the need to formulate a series of research questions and reflections that continue to be lively themes of awaiting to be dealt with.

European institutions such as the Council of Europe and the European Union work to protect human rights, equality, justice, consolidate security, safeguard peace and democracy, promote economic prosperity, ensure cultural heritage. They also work to strengthen political and economic power and then learn that the diverse groups of a multinational society can be built into intercultural, a term that is particularly interesting to consider, as is the term “multicultural”, since both are international terms and widely used.

There is clearly an ongoing interaction between diversity and multiformity that needs to be managed to achieve social cohesion. Facilitating diversity, which is equal and at the same time different, is a challenge in today's democratic

societies. The acceptance of multiculturalism, the overcoming of ethnocentrism, and the intercultural approach to new data are one way for all modern multicultural societies if they are to ensure the social consensus and peaceful coexistence of culturally diverse groups.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σημερινή κοινωνία, με την επιρροή της παγκοσμιοποίησης, έχει τη λεγόμενη μορφή της πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Ο νέος αυτός τύπος της κοινωνίας περιλαμβάνει την αρμονική συνύπαρξη και συμβίωση διαφορετικών πολιτισμών και διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Μια σειρά ποικίλων παραγόντων, όπως για παράδειγμα πολιτικών αναταράξεων και επεισοδίων, εμφυλίων ή μη πολέμων, οικονομικής κρίσης, φυσικής καταστροφής, συνθηκών υπερεθνικών οργανισμών, προκάλεσαν και προκαλούν ακόμη την μετακίνηση ανθρώπων από τη μια χώρα στην άλλη με κύριο σκοπό τις καλύτερες συνθήκες επιβίωσης. Αποτέλεσμα αυτού του είδους της μετακίνησης είναι να συγκροτούνται στις σύγχρονες κοινωνίες ομάδες με κοινά πολιτισμικά, εθνικά, γλωσσικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά μέσα σε μια ήδη υπάρχουσα κοινωνία με διαφορετικά εκ γενετής χαρακτηριστικά. Γίνεται εύκολα αντιληπτή σήμερα η πολιτισμική διαφορετικότητα μέσα στην ίδια την κοινωνία με την ύπαρξη ποικίλων πολιτισμικών ομάδων. Οι πιο γνωστές και ευρέως χρησιμοποιούμενες ονομασίες πολιτισμικές ομάδες είναι αυτές των μειονοτήτων, των προσφύγων και των μεταναστών.

Η ιστορία έχει δείξει ότι αυτό είναι ένα πολύ δύσκολο έργο τόσο για τις κρατικές κυβερνήσεις όσο και για τους ίδιους τους ανθρώπους που απαρτίζουν μια κοινωνία. Φαίνεται να υπάρχει μεγάλη ανάγκη ενός συντονιστή ισχυρότερου ενός κράτους προκειμένου να πλαισιωθεί θεσμικά και νομικά η εν λόγω συνύπαρξη μέσα από κανόνες δικαίου. Τον ρόλο αυτό διαδραματίζουν οι διεθνείς οργανισμοί μέσα από τα όργανα τους και τις αποφάσεις τους καθώς και τους κανόνες Διεθνούς Δικαίου. Πρόκληση αποτελεί η διατήρηση της πολιτισμικής

ανομοιομορφίας στις νέες κοινωνίες, καθώς παρατηρείται να αυξάνεται ολοένα και περισσότερο ο αριθμός των ανθρώπων από διαφορετικές χώρες που επιζητούν εργασία, ειρήνη, ασφάλεια και μια καλύτερη ποιότητα ζωής.

Οι καθιερωμένες μέθοδοι ειρηνικής επίλυσης των θεμάτων που προκύπτουν είναι η διαπραγμάτευση, η μεσολάβηση, η συνδιαλλαγή, ο δικαστικός διακανονισμός, η διαιτησία, και η προσφυγή σε περιφερειακούς οργανισμούς ή στον ΟΗΕ. Οι μέθοδοι αυτές διακρίνονται στις δικαστικές ή δικανικές μορφές επίλυσης και στις πολιτικές ή διπλωματικές. Το σύνολο των διαδικασιών αυτών εμπίπτουν στις επίσημες μορφές επίλυσης υπό την έννοια του διακρατικού δηλαδή της εμπλοκής αποκλειστικά κρατών των διεθνών οργανισμών ή εκπροσώπων τους¹.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της δικαστικής μεθόδου ως μεθόδου ειρηνικής επίλυσης θεωρείται το γεγονός ότι αν ξεκινήσει η διαδικασία θα καταλήξει σε λύση, σε συγκεκριμένη υποχρεωτική απόφαση που επιλύει οριστικά την υπόθεση, πράγμα το οποίο προτιμάται από το γεγονός να μείνει η υπόθεση ως εκκρεμότητα². Αντίθετα, οι πολιτικές – διπλωματικές μέθοδοι επίλυσης, όπως η μεσολάβηση ή η διαπραγμάτευση, μπορούν να αποτύχουν και να μην επιφέρουν οριστική επίλυση ακόμη και αν έχει επιτευχθεί συμφωνία.

Ο δικαστής αποφασίζει με βάση το Διεθνές Δίκαιο, το οποίο διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο, γιατί είναι ένας συνδετικός κρίκος ανάμεσα στις διαφοροποιήσεις.

¹ Ηρακλείδης Αλ., Η Διεθνής Κοινωνία και οι θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων, εκδ. Σιδέρης, σελ. 273

² Ηρακλείδης Αλ., Η Διεθνής Κοινωνία και οι θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων, εκδ. Σιδέρης, σελ. 274

Εξασφαλίζει την συνύπαρξη μεταξύ κρατών με ομοειδή ή διαφορετικά καθεστώτα. Προστατεύει από την αυθαιρεσία. Προσφέρει οργανωτικό πλαίσιο για συνεργασία και εναλλακτικές λύσεις στις χρήσεις βίας. Προκύπτει, ευκρινώς ότι το κράτος είναι ο σημαντικότερος και πιο εμφανής παράγοντας της διεθνούς κοινότητας³.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν γίνεται μια ανασκόπηση του ρόλου του Διεθνούς Δικαίου και έπειτα αναλύονται χωριστά οι ομάδες των μειονοτήτων, των προσφύγων και των μεταναστών καθώς και των μηχανισμών που ασχολούνται με υποθέσεις αυτών.

³ Ρούκουνας Εμ. Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου, τρόποι παράγωγης του Διεθνούς Δικαίου, Β' εκδ., εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 32.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1.1 ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Πρωταρχικός σκοπός του ΟΗΕ⁴ είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού ο Οργανισμός αναλαμβάνει αποτελεσματικά συλλογικά μέτρα για την πρόληψη και την αποτροπή των απειλών κατα της ειρήνης. Ειδικότερα, θα προσπαθούν να πετύχουν την διευθέτηση ή τον διακανονισμό των διεθνών διαφορών ή καταστάσεων που μπορεί να οδηγήσουν στην διατάραξη της ειρήνης με ειρηνικά μέσα και σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και του Διεθνούς Δικαίου.

Οι σχέσεις μεταξύ των κρατών βασίζονται στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών και η ανάληψη άλλων σχετικών μετρων για την ενδυνάμωση της παγκόσμιας ειρήνης.

Η επίτευξη διεθνούς συνεργασίας για την επίλυση διεθνών προβλημάτων οικονομικού, κοινωνικού πολιτιστικού ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα και η προαγωγή και ενίσχυση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, χωρίς διάκριση λόγω φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας έχει πρωταρχικό ρόλο. Ο ΟΗΕ είναι το κέντρο για την εναρμόνιση όλων των δραστηριοτήτων προς επίτευξη των ανωτέρω σκοπών.

⁴ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 48.

Τα κύρια όργανα του ΟΗΕ είναι η Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο Ασφαλείας, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, το Διεθνές Δικαστήριο και η Γραμματεία και έχουν συστήσει όργανα με διάφορες ονομασίες, όπως Επιτροπές, Προγράμματα, Ταμεία, Οργανισμούς, κ.α., που επικυρώνουν το έργο των κύριων οργάνων, τα λεγόμενα επικουρικά όργανα⁵.

Το Διεθνές Δικαστήριο εδρεύει στη Χάγη και είναι το κύριο δικαστικό όργανο του ΟΗΕ. Είναι αρμόδιο για την επίλυση κάθε νομικής φύσεως διαφοράς που αφορά την ερμηνεία μιας Συνθήκης, κάθε ζήτημα Διεθνούς Δικαίου, την ύπαρξη γεγονότος το οποίο αν βεβαιωνόταν θα αποτελούσε παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης καθώς και τη φύση ή την έκταση της οφειλόμενης επανόρθωσης για παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης⁶.

Το Διεθνές Δικαστήριο εφαρμόζει τις Διεθνείς Συνθήκες, τα Διεθνή Έθιμα και τις γενικές αρχές που αναγνωρίζονται ως κύριες πηγές του Διεθνούς Δικαίου καθώς και τη διεθνή νομολογία. Οι αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου που λαμβάνονται έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα και εκφράζουν τη βούληση των οργάνων των Διεθνών Οργανισμών και όχι αυτών των κρατών-μελών.

⁵ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 54-55.

⁶ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 63-64.

Οι αποφάσεις των Διεθνών Οργανισμών διακρίνονται σε πράξεις που αφορούν την εσωτερική οργάνωση του Οργανισμού και σε αυτές που αναφέρονται στην διεθνή του δραστηριότητα.

Οι αποφάσεις⁷ των Διεθνών Οργανισμών μπορούν να έχουν και τη μορφή συμβάσεων. Στην περίπτωση αυτή ισχύει ότι και για τις διεθνείς συμβάσεις, δηλαδή οι αποφάσεις ισχύουν για εκείνα τα κράτη που τις έχουν κυρώσει.

Οι κανονισμοί αποτελούν ειδική κατηγορία αποφάσεων και θεωρούνται ισχυρότερη μορφή νομοθετικού κανόνα. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι ότι δεσμεύουν τους πολίτες των κρατών –μελών και ότι σε περίπτωση σύγκρουσης τους με εθνικό κανόνα, υπερισχύουν.

Το ίδιο ισχύει και για τη θεσμική δομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέτει τα δικά της όργανα που είναι το Συμβούλιο, η Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Δικαστήριο και το Ελεγκτικό Συνέδριο και τα κοινοτικά όργανα παράγουν δικό τους ξεχωριστό δίκαιο (τους κανονισμούς, τις οδηγίες και τις αποφάσεις), το οποίο εφαρμόζεται στα κράτη-μέλη και στους ιδιώτες. Το δίκαιο αυτό υπερέχει από τα εθνικά δίκαια.

1.2 Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Το Διεθνές Δίκαιο είναι το νομικό σύστημα που διέπει οργανωτικά τη διεθνή κοινότητα. Ως νομικό σύστημα διανέμει και οριοθετεί αρμοδιότητες, αλλά

⁷ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 70-71.

περιλαμβάνει ολοένα περισσότερους ουσιαστικούς κανόνες συμπεριφοράς. Στην δυναμική του μορφή [περιορίζει την έκταση της αποκλειστικής αρμοδιότητας των κρατών, τοποθετεί ουσιαστικούς κανόνες στον πυρήνα του εσωτερικού δικαίου.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι πως διευρύνονται συνεχώς οι τομείς που διέπονται από το Διεθνές Δίκαιο: ανθρώπινα δικαιώματα, οικονομικές σχέσεις κ.α.

Συγχρόνως, επιχειρείται εμβάθυνση και επιζητείται λειτουργικότητα των περισσότερων θεσμών του. Όχι μόνο παρουσιάζει ευελιξίες στον τομέα τις διεθνούς δεσμεύσεως, αλλά κυρίως ανασυγκροτεί και εξειδικεύει τους κανόνες της διεθνούς ευθύνης των κρατών, ενώ στοιχειοθετεί ένα νέο διεθνές ποινικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της παράνομης συμπεριφοράς των ατόμων.

Στη συνέχεια, το Διεθνές Δίκαιο διαδραματίζει ρόλο σταθεροποιητικό και αποτρέπει ως ένα σημείο την ένοπλη αναμέτρηση και ευνοεί τη προσπέλαση σε διαρθρωτικές διαδικασίες σε περίπτωση διεθνούς κρίσεως (ειρηνική επίλυση των διεθνώς διαφορών)⁸.

Επιπλέον διάκριση⁹ του Διεθνούς Δικαίου είναι μεταξύ γενικού και ειδικού Διεθνούς Δικαίου, όπου το γενικό αποτελείται από τους κανόνες που ισχύουν για το σύνολο της διεθνούς κοινότητας. Το ειδικό Διεθνές Δίκαιο, εμφανίζεται σε επιμέρους θέματα σε σχέση με το Διεθνές Δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το Δίκαιο

⁸ Ρούκουνας Εμ. Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις Διεθνούς και Εσωτερικού Δικαίου, τρόποι παράγωγης του Διεθνούς Δικαίου, Β' εκδ., εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 41-42

⁹ Ρούκουνας Εμ. Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις Διεθνούς και Εσωτερικού Δικαίου, τρόποι παράγωγης του Διεθνούς Δικαίου, Β' εκδ., εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 42

των Διεθνών Οργανισμών, το Ανθρωπιστικό Δίκαιο ή Δίκαιο του πολέμου. Εκφράζεται με την λειτουργία Περιφερειακών Διεθνών Οργανισμών όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Διεθνές Δίκαιο, δεν αποτελείται μόνο από υποχρεωτικούς κανόνες. Πολλές διαρθρωτικές εκδηλώσεις (όπως λόγου χάρη οι πράξεις διεθνών οργανισμών που από νομική άποψη στις περισσότερες περιπτώσεις δεν θέτουν κανόνες δικαίου) αυτοτελούς λειτουργίες του Διεθνούς Δικαίου με ιδιαίτερη σημασία¹⁰

Πρωταρχικό ρόλο στο Διεθνές Δίκαιο έχει το κράτος που αποτελεί κοινωνική, πολιτική και νομική πραγματικότητα γιατί εκφράζει τον κυριότερο τύπο της πολιτικής εξουσίας. Είναι μια οργάνωση αποκλειστικής επιβολής απέναντι στα πρόσωπα και τα πράγματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα του. Είναι γενικά αποδεκτό πως το κράτος είναι κυρίαρχο επειδή υπάγεται στο Διεθνές Δίκαιο.

Το άτομο είναι άλλο ένα υποκείμενο του Διεθνούς Δικαίου, καθώς υπάρχει εντυπωσιακή εξέλιξη του ρόλου του ατόμου με προεκτάσεις όχι μόνο στα μεμονωμένα άτομα αλλά και σε ομάδες ανθρώπων (λαοί, ιθαγενείς πληθυσμοί, μειονότητες).

Τέλος άλλο ένα υποκείμενο του Διεθνούς Δικαίου είναι οι Διεθνείς Οργανισμοί με ολόένα ευρυνόμενο το αντικείμενο της δράσης τους όχι μόνο στη διεθνή αλλά και στην εσωτερική έννομη τάξη τους κρατους.

¹⁰ Ρούκουνας Εμ. Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις Διεθνούς και Εσωτερικού Δικαίου, τρόποι παράγωγης του Διεθνούς Δικαίου, Β' εκδ., εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 43-44

Τα υποκείμενα του Διεθνούς Δικαίου για να καθορίσουν εδαφικά ζητήματα, να διατυπώσουν όρους στις διεθνείς συναλλαγές, να συνάψουν συμμαχίες ή ειρήνη, να εξασφαλίσουν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να οργανώσουν την διεθνή κοινότητα, να κωδικοποιήσουν το προϋπάρχον Εθιμικό Δίκαιο και για σωρεία άλλων ρυθμίσεων χρησιμοποιούν ως όργανο τις Διεθνείς Συνθήκες, οι οποίες αποτελούν την κατεξοχήν δικαιοπραξία για την ρύθμιση των σχέσεων στο πλαίσιο διεθνούς κοινότητας.

Συνεπώς με τον όρο Συνθήκη εννοούμε κάθε συμβατική σχέση που συνάπτεται μεταξύ των υποκειμένων του Διεθνούς Δικαίου (είτε μεταξύ κρατών, είτε μεταξύ κρατών και Διεθνών Οργανισμών που έχουν δικαιοπρακτική ικανότητα) και αποσκοπεί στην παραγωγή έννομων αποτελεσμάτων¹¹.

Υπό την ευρεία έννοια του όρου σύναψη ή συνομολόγηση Διεθνούς Συνθήκης σημαίνει μια σειρά από διαδικασίες που απολήγουν στην τελική έκφραση της βουλήσεως των κρατών να δεσμευτούν από την Συνθήκη. Έτσι, η σύναψη περιλαμβάνει τη διαπραγμάτευση επεξεργασία και διατύπωση του κειμένου, την υπογραφή, την επικύρωση, ακόμη και την έναρξη ισχύος της Συνθήκης¹².

Με Διεθνή Συνθήκη, δημιουργούνται οι Διεθνείς Οργανισμοί, με την οποία τα ιδρυτικά κράτη εκφράζουν την βούληση τους να δημιουργήσουν μια ξεχωριστή

¹¹ Ρούκουνας Εμ. Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις Διεθνούς και Εσωτερικού Δικαίου, τρόποι παράγωγης του Διεθνούς Δικαίου, Β' εκδ., εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 103

¹² Ρούκουνας Εμ. Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις Διεθνούς και Εσωτερικού Δικαίου, τρόποι παράγωγης του Διεθνούς Δικαίου, Β' εκδ., εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 107

νομική οντότητα, γι αυτό και αυτού τους είδους οι Συνθήκες ονομάζονται «Ιδρυτικές»¹³.

Ανάμεσα στην κατάταξη των Διεθνών Οργανισμών είναι οι παγκόσμιοι, οι περιφερειακοί και άλλοι Οργανισμοί. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι με τους Περιφερειακούς Οργανισμούς παρατηρείται αποτελεσματικότερη εφαρμογή σε θέματα όπως η προστασία των δικαιωμάτων των ανθρώπων. Βεβαίως, σε τέτοιου είδους θέματα, οι έννοιες περιφερειακός και παγκόσμιος δεν πρέπει να είναι αντιπαραθετικές αλλά συμπληρωματικές. Γύρω από αυτό το θέμα, εκφράστηκε η άποψη ότι ως προς τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων των ανθρώπων επιβάλλεται το οικουμενικό επίπεδο, αντίθετα ως προς την εφαρμογή τους είναι προτιμότερο το περιφερειακό επίπεδο¹⁴.

Τα διεθνή συστήματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου ορίζονται από τέσσερα στοιχεία: τους υπόχρεους παροχής της προστασίας (κράτη μέλη), τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του ανθρώπου που προστατεύονται, τα υποκείμενα των δικαιωμάτων και ελευθεριών που προστατεύονται, ένα μηχανισμό προστασίας¹⁵.

Οργανισμοί δημιουργήθηκαν σε περιφερειακό επίπεδο για μια δυναμική κίνηση προαγωγής και προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως και οι

¹³ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 40.

¹⁴ Περράκης Στ., Διαστάσεις διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τ.Α', Β' εκδ. Αναθεωρημένη, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 78-79.

¹⁵ Περράκης Στ., Διαστάσεις διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τ.Α', Β' εκδ. Αναθεωρημένη, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 80

ειδικευμένες οργανώσεις όπως η Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες η UNESCO, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ), η παγκόσμια οργάνωση υγείας, η UNICEF¹⁶, αποτελούν μέρος των οργάνων αυτών που έχουν ως κύρια αποστολή τους να επιλαμβάνονται ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Επίσης και στα πλαίσια του Οργανισμού για την ασφάλεια και εργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) διαμορφώνεται η εγκαθίδρυση ενός σύνθετου μηχανισμού προαγωγής και προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ένα από τα όργανα του ΟΑΣΕ είναι και το Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο συνεδριάζει όταν χρειάζεται να αντιμετωπίσει μία επείγουσα κατάσταση. Καθορίζει το έργο του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και διορίζει τον Ύπατο Αρμοστή για τις μειονότητες. Οι αποφάσεις του λαμβάνονται με αποδοχή (consensus)¹⁷.

¹⁶ Περράκης Στ., Διαστάσεις διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τ.Α', Β' εκδ. Αναθεωρημένη, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 71

¹⁷ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 320.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Γενικά για τον όρο **μειονότητα**¹⁸ οι περισσότεροι κοινωνιολόγοι, διεθνώς, συμφωνούν πως δεν θα πρέπει να θεωρείται στατιστική έννοια. Κλασσικός θεωρείται ο ορισμός που έχει δοθεί επ' αυτού από τον **L. Wirth**¹⁹ όπου σύμφωνα με τον οποίο:

Μειονότητα χαρακτηρίζεται ομάδα ανθρώπων που εξ αιτίας των φυσικών ή πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους φέρονται να έχουν διαχωριστεί από τους άλλους ανθρώπους στη κοινωνία που διαβιούν, αντιμετωπιζόμενοι κατά τρόπο διάφορο και άνισο που γι' αυτούς τους λόγους θεωρούν πως είναι αντικείμενα συλλογικής διάκρισης.

Η δε επικρατούσα σήμερα άποψη του ΟΗΕ στην έννοια της Μειονότητας είναι ότι αυτές ήδη προστατεύονται από διεθνείς διατάξεις. Συνεπώς η μειονότητα μπορεί να αποτελεί διάκριση όχι μόνο από μια κοινωνία προς συγκεκριμένη ομάδα, αλλά και επιθυμία (διάκρισης) της ίδιας της ομάδας από την κοινωνία στην οποία και διαβιεί.

Η σύγκρουση του κράτους με την μειονότητα εξαιτίας φυλετικής, γλωσσικής, θρησκευτικής ή άλλης διαφοροποίησης. Το κράτος, ως κυρίαρχη πολιτική

¹⁸ Ανακτήθηκε από <https://el.wikipedia.org/wiki>

¹⁹ Ο Louis Wirth (28 Αυγούστου 1897 - 3 Μαΐου 1952) ήταν Αμερικανός κοινωνιολόγος και μέλος της σχολής κοινωνιολογίας του Σικάγου. Τα ενδιαφέροντά του περιλάμβαναν τη ζωή στην πόλη, τη συμπεριφορά των μειονοτικών ομάδων και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και αναγνωρίζεται ως ένας από τους κορυφαίους αστικούς κοινωνιολόγους.

κοινότητα προσπαθεί να διαφυλάξει και να ομογενοποιήσει την επικράτεια του μέσω της χρήσης (ή της απειλής της) άμεσης ή έμμεσης βίας²⁰. Η ύπαρξη μειονοτήτων με διαφορετικά εθνοτικά ή εθνικά χαρακτηριστικά από αυτά της κυρίαρχης ομάδας συνεπάγεται μια πρόκληση για το πλαίσιο εθνικής ομοιογένειας που προωθεί κράτος.

Σε μια σχέση εξουσίας όμως οι ταυτότητες δεν είναι μόνο προϊόν διεκδίκησης και αναγνώρισης, αλλά διαμορφώνονται και επιβάλλονται από ομάδες που ασκούν κυριαρχία. Η ταξινόμηση μιας ομάδας ως διαφορετική (όπως γίνεται με τις μειονότητες είναι μια πράξη κυριαρχίας η οποία καθορίζει την ομάδα, της επιβάλλει έναν καθορισμό. Ή αλλιώς το περιεχόμενο της μειονοτικής ταυτότητας είναι αποτέλεσμα κατασκευής και όχι απλά προσδιορισμού από την κυρίαρχη ομάδα δηλαδή το κράτος.

Ο A. Smith υποστηρίζει πως οτιδήποτε και αν εννοούμε με τον όρο εθνική ταυτότητα, οπωσδήποτε αυτή πρέπει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά: να εμπεριέχει μια αίσθηση πολιτικής κοινότητας (έστω και υποτυπώδους), άρα κάποιους κοινούς θεσμούς και κοινό κώδικά δικαιωμάτων για όλα τα μέλη της. Προϋποθέτει επίσης την ύπαρξη σαφούς κοινωνικού χώρου μιας αρκετά καθαρά οριοθετημένης εδαφικής περιοχής με την οποία όλα τα μέλη της να ταυτίζονται και στην οποία να αισθάνονται ότι ανήκουν²¹

²⁰ Max Weber, Εθνοτικές σχέσεις και Πολιτικές κοινότητες, Θ. Γκιούρας, εκδ. Κένταυρος σελ. 73-76

²¹ A.D. Smith, Εθνική ταυτότητα, μτφρ. Ε. Πέππα, εκδ. Οδυσσέας σελ. 23-24

2.2 ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Τα δικαιώματα της μειονότητας, προκύπτουν από διεθνή κείμενα καθώς και μέσα από τα ισχύοντα κείμενα προστασίας θα μπορούσαν να χωριστούν σε δύο μέρη, το γενικό και το ειδικό²². Στο γενικό εντάσσονται τα δικαιώματα που έχουν πεδίο εφαρμογής σε όλα τα μέλη όλων των μειονοτήτων. Δηλαδή, εξαιτίας της μειονοτικής ιδιότητας υπάρχουν κάποια δικαιώματα, τα οποία λόγω της γενικής φύσεως και του εύρους τους μπορούν να τύχουν εφαρμογής οπουδήποτε υπάρχουν μειονότητες και αφορούν γενικά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και απαγόρευσης των διακρίσεων. Τέτοια δικαιώματα είναι: το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού, η επιλογή μεταχειρίσεως, η ελεύθερη και διασυνοριακή επικοινωνία, η ατομική και από κοινού άσκηση ειδικών δικαιωμάτων, η ίδρυση συλλόγων, η συμμετοχή στην ζωή της χώρας, η συμμετοχή σε αποφάσεις που αφορούν τις μειονότητες, ο σεβασμός της πληθυσμιακής συνθέσεως και των ορίων των μειονοτικών περιοχών, η ίδρυση πολιτικών κομμάτων, η αυτονομία των μειονοτήτων.

Στο ειδικό μέρος της μειονοτικής προστασίας εντάσσονται τα δικαιώματα που έχουν πεδίο εφαρμογής στα μέλη των μειονοτήτων με επί μέρους χαρακτηριστικά. Δεν πρόκειται, δηλαδή, για μία εφαρμογή των δικαιωμάτων αυτών σε κάθε είδους μειονότητα αλλά για την κατ' επιλογή εφαρμογή ενός εκάστου σε κάθε μειονότητα.

²² Διακοφοτάκης Γ., Περί μειονοτήτων κατά το Διεθνές Δίκαιο, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα 1999.

Τέτοια δικαιώματα είναι: εθνοτικά-πολιτιστικά δικαιώματα, θρησκευτικά δικαιώματα, γλωσσικά και εκπαιδευτικά δικαιώματα.

Όσο κι αν έχουν διευρυνθεί τα σύνορα, όσο κι αν τα κοινά ιδεολογήματα προκαλούν αντιλήψεις σύμπνοιας και ομοιομορφίας, οι αποκλεισμοί στην συμβίωση παραμένουν ενεργητικοί.

Η απόκλιση από κοινά αποδεκτούς τρόπους ζωής, από κοινά αποδεκτά σύμβολα ή σημεία αρκεί να δημιουργήσει την μειονότητα. Από τη στιγμή που η κοινωνία μετασχηματίζεται, με ορατό τρόπο, σε πολιτικό μηχανισμό με εξουσία και εντολή να επιβάλλει επιλογές, που ή ίδια η εξουσία αυθαίρετα ενστερνίζεται ή που αποτελούν την συναίρεση των προτιμήσεων των κοινωνικών υποστηρικτικών ομάδων. Εκεί, η θέση της μειονότητας μπορεί να γίνει δυσχερής στο βαθμό, βέβαια, που η ίδια δεν έχει επιτύχει να αποτελέσει τμήμα του υλικού σχηματισμού εξουσίας. Το κύριο πρόβλημα επιβίωσής του προξενείται από την ύπαρξη του κράτους το οποίο έχει στα χέρια του την ευθύνη και την εντολή να εφαρμόζει κανονιστικές ρυθμίσεις που ικανοποιούν και θεραπεύουν ανάγκες πλειοψηφιών. Πλειοψηφιών που αν και δεν συναινούν απαραίτητα σε όλες τις εκφάνσεις μιας κοινής συμβίωσης, έχουν αποδεχτεί θεμελιακούς όρους συναντίληψης και συμπεριφοράς²³.

²³ Τσισελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ, Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών, εκδ. Κριτική, σελ. 16-17

Το φαινόμενο των μειονοτήτων είναι, αναμφίβολα πολυδιάστατο. Και είναι αδύνατο να διερευνηθεί από μία και αποκλειστική πλευρά γιατί δεν είναι ενιαίο, ούτε μοναδικό, καθώς καθιστά εξαιρετικά προβληματική και την πολιτική αντιμετώπιση του φαινομένου και την κυρίαρχη κανονιστική διάστασή του. Θεωρείται ότι είναι πολιτικού και όχι νομικού χαρακτήρα, στο βαθμό που δεν έχουν ενσωματωθεί σε ένα νομικά δεσμευτικό κείμενο και κατά συνέπεια, δεν μεταβάλλονται οι νομικές υποχρεώσεις των κρατών αναφορικά με την προστασία των μειονοτήτων.

Το ενδιαφέρον για την προστασία των μειονοτήτων δεν εξαντλείται. Εκεί στράφηκαν και οι Διεθνείς Οργανισμοί για να προάγουν μια μορφή προστασίας για τις μειονότητες στην Ευρώπη. Η σύνδεση της προστασίας των μειονοτήτων με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι προφανής. Είναι μια μορφή εγγυήσεων προστασίας αυτού που βρίσκεται σε θέση αδυναμίας ως προς τον κρατικό μηχανισμό, θέση στην οποία βρίσκονται συχνά τα μέλη μιας μειονοτικής ομάδας²⁴.

Ζητήματα όπως (ποια τα χαρακτηριστικά των εθνικών μειονοτήτων – πληθυσμός, τόποι εγκατάστασης, ιστορία, γλώσσα, τρόποι οργάνωσης και ένταξη σε μία κρατικά οργανωμένη κοινωνία – ποιες οι διεκδικήσεις και οι ανάγκες προστασίας τους), βρίσκονται τις περισσότερες περιπτώσεις δέσμια πολιτικών σκοπιμοτήτων.

²⁴ Τσιτσελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ, Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών, εκδ. Κριτική, σελ. 38

2.3 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Το αίτημα προστασίας τους συνιστά ένα επιμέρους ζήτημα κατοχύρωσης δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη.

Η ανάγκη προστασίας των μειονοτήτων αναφύεται μόνο από τη στιγμή που εμφανίζονται συγκροτημένες, διαφορετικές, μειοψηφικές ομάδες, ενώ οι τρόποι προστασίας εξαρτώνται άμεσα από τα χαρακτηριστικά των μειονοτήτων ως πολιτικά ενεργών ομάδων σε ορισμένη διεθνοπολιτική συγκυρία.

Επομένως, το δίκαιο των μειονοτήτων είναι πλέον συγκυριακό και πολιτικά μεταβαλλόμενο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο σε επίπεδο κανόνων δικαίου, όσο και κατά μείζονα λόγο στο επίπεδο εφαρμογής τους.

Η προστασία των μειονοτήτων δεν μπορεί παρά να έχει συλλογικό χαρακτήρα και ταυτόχρονα περιορισμένη εμβέλεια, ενώ τα άλλα συνταγματικά δικαιώματα είναι ατομικά και γενικά: αφορούν όλα τα υποκείμενα δικαίου ή αναφέρονται σε απρόσωπες και ευρύτατες κατηγορίες ατόμων (όπως πολίτες, γυναίκες, νέοι, εργαζόμενοι, ευρισκόμενοι σε ειδική σχέση εξουσίας).

Οπότε οι μειονότητες συνιστούν ένα είδος «διαφορετικού» εντός των συνόρων ενός κράτους οργανωμένου με την αρχή της εθνικής ομοιογένειας της εθνικής πλειονότητας, έτσι και το δίκαιο των μειονοτήτων συγκρούεται με τις προϋποθέσεις ατομικών δικαιωμάτων.

«Κάθε κίνδυνος αποφεύγεται, όταν αντί να μιλάμε για το δίκαιο μειονοτήτων μιλάμε για δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες²⁵»

Η εθνική μειονότητα εξατομικεύεται με βάση μια ποσοτική σύλληψη (άθροισμα ατόμων) με την ίδια «διαφορά»²⁶.

Το δίκαιο, ωστόσο προστασίας των μειονοτήτων συνιστά τομέα διατάξεων διαφορετικής προέλευσης και τυπικής ισχύος: αρχές και συμβάσεις του διεθνούς δικαίου, διακηρύξεις διεθνών οργανισμών, συνταγματικοί κανόνες, νόμοι, διατάγματα και άλλοι κανόνες. Αποβλέπουν στην πλήρη προστασία των ατομικών δικαιωμάτων πολιτών με διαφορετική εθνική ένταξη και της διατήρησης μειονοτικής ταυτότητας.

Τέτοιου είδους παραδείγματα που έχουν συλλογικό χαρακτήρα είναι η ευχέρεια δημόσιας χρήσης της μειονοτικής γλώσσας, η δυνατότητα εκμάθησης της, η λειτουργία ιδρυμάτων μελέτης πολιτισμού καθώς και μέσω μαζικής πληροφόρησης ελεγχόμενων από τη μειονότητα. Είναι ευδιάκριτη η επιρροή του γλωσσικού στοιχείου στην εθnikοποίηση, στοιχείο το οποίο θέτει μεγαλύτερα εμπόδια σε πολιτικές αφομοίωσης.

Σύμφωνα με ποικίλες μεθοδεύσεις τα μέλη των μειονοτήτων δεν είναι πλήρεις πολίτες διότι ή ύπαρξή τους δεν συμβιβάζεται με τον «εθνικό» πυρήνα

²⁵ Τσιτσελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ, Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών, εκδ. Κριτική, σελ. 128

²⁶ Τσιτσελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ, Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών, εκδ. Κριτική, σελ. 129

συγκρότησης της πολιτικής ιδιότητας. Από την άλλη πλευρά κράτη και κυβερνήσεις νομιμοποιούνται διεθνώς μόνο αν πληρούν τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασίας των μειονοτήτων.

Στους διεθνείς οργανισμούς τα γενικά ζητήματα των μειονοτήτων τίθενται κυρίως, στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή σε διεθνή κείμενα (κοινές δηλώσεις, ψηφίσματα, κείμενο νομικά ή πολιτικά δεσμευτικό) σε σχετικό μηχανισμό προστασίας ή σε θεσμό, παραδείγματος χάρη ο Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Περιφερειακές και Μειονοτικές Γλώσσες (1992) και η Σύμβαση Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (1995)²⁷.

Για παράδειγμα για την Ελλάδα η επίσημη τοποθέτησή της γύρω από το μειονοτικό φαινόμενο είχε ως κύριες συνισταμένες σύμφωνα με τον Ηρακλείδη Αλέξη²⁸, ότι το φαινόμενο αυτό είναι ζήτημα νομικό και ορίζεται από το δίκαιο μιας χώρας ή από διεθνής συνθήκη, μόνο με αυτόν τον τρόπο απορρέουν μειονοτικά δικαιώματα για τα μέλη μιας μειονότητας και αντίστοιχης υποχρέωσης για το κράτος και ότι τα ατομικά δικαιώματα όπως και τα άλλα ανθρώπινα είναι ατομικά και όχι συλλογικά.

²⁷ Τσιτσελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ, Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών, εκδ. Κριτική, σελ. 214-215

²⁸ Heraclidew AI, "The CSCE and Minorities: The negotiation behind the commitments" Helsinki Monitor: Quarterly on Security and cooperation in Europe, σελ 5-18.

Σύμφωνα με τον Τσιτσελίκη Κ., όταν αναφερόμαστε σε «δίκαιο και μειονότητες²⁹» είναι η προστασία που μπορεί αυτό να παρέχει σε άτομα, τα οποία βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, καθώς η αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, προκάλεσε τόσο το διεθνές ενδιαφέρον με αποτέλεσμα η προστασία αυτών να αποτελεί ως προαπαιτούμενοι για την αναγνώριση νέων κρατών, για την αρχή της μη διακρίσεως και για την αρχή της ισότητας όλων των πολιτών.

Για παράδειγμα, όταν η μειονότητα διεκδικεί το δικαίωμα σε μια διαφορετική εκπαίδευση ουσιαστικά αποβλέπει στο δικαίωμα στην εκπαίδευση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Για να υπάρχει λοιπόν ένα ίσο δικαίωμα της μειονότητας με τον υπόλοιπο πληθυσμό πρέπει να είναι ανόμοιο. Άρα ο χαρακτήρας της μειονότητας είναι η ίδια της η διεκδίκηση, αφού κάθε δικαίωμα πριν φτάσει στο στάδιο της θεσμοποίησης είναι πάντα μια διεκδίκηση³⁰.

Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι το Διεθνές Δίκαιο είναι αδιάφορο ως προς τα κοινωνικά δεδομένα, από τη στιγμή που αυτά δεν γίνονται αντικείμενο συλλογικής διεκδίκησης από τους εν λόγω πληθυσμούς. Η ιστορία των δικαιωμάτων του ανθρώπου μαρτυρεί ότι η διεκδίκηση γίνεται δικαίωμα από τη στιγμή που καθίσταται τόσο επικίνδυνη για την ισορροπία της πολιτικής κοινότητας, ώστε η τελευταία την θεσμοθετεί προκειμένου να την «απορροφήσει», αφού η έννοια και η ύπαρξη της μειονότητας είναι μια μόνιμη εστία αντικείμενο πολλαπλής φύσης

²⁹ Τσιτσελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ, Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών, εκδ. Κριτική, σελ. 420-422

³⁰ Τσιτσελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ, Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών, εκδ. Κριτική, σελ. 424

τριβών, πολιτικών συγκρούσεων, ιδεολογικών ρήξεων, επιστημονικών αντιπαράθεσεων ανάμεσα σε όμορα και μη κράτη.

Η απλή καταγραφή των δεδομένων αυτών (εθνική συνείδηση, γλώσσα, θρησκεία, πολιτισμός) ή νομικών δεν στοιχειοθετεί από μόνη της την ύπαρξη, παρά μόνο συνιστά ένδειξη για τον εντοπισμό των μειονοτήτων, καθώς αυτές αποτελούν ένα ιδιαίτερο σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο με άλλες πολιτικές, νομικές, ιστορικές και άλλες παραμέτρους.

Ωστόσο, ο πυρήνας της μειονοτικής ιδιότητας και ταυτότητας είναι η εθνική, γλωσσική και θρησκευτική ιδιαιτερότητα κυρίως όμως η χρήση της μειονοτικής γλώσσας είναι μια από τις ενδείξεις που συνθέτουν την μειονοτική ταυτότητα, δηλαδή την εκδήλωση συλλογικής βούλησης επιβίωσης και τις συναφείς διεκδικήσεις από τον επικρατούντα πληθυσμό.

Καθώς τα σύγχρονα κράτη δεν είναι υποχρεωμένα απλώς να ανέχονται τις μειονότητες τους αλλά να λαμβάνουν θετικά μέτρα για την αποτελεσματική προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Είναι σαφές ότι οι μειονότητες πρέπει να αποτελούν αντικείμενο ανεκτικότητας αποδοχής και προστασίας σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο για λόγους ασφάλειας και σταθερότητας.

Ο τρόπος εφαρμογής των ανωτέρω δικαιωμάτων των μειονοτήτων από τις έννομες τάξεις των ενδιαφερόμενων κρατών είναι στην πραγματικότητα ένας τρόπος δοκιμασίας της αποτελεσματικής εφαρμογής των αξιών του σύγχρονου δημοκρατικού κράτους δικαίου από τα κράτη αυτά.

Τα περισσότερα κράτη της διεθνούς και της ευρωπαϊκής κοινωνίας δεν έχουν κατανοήσει πλήρως ότι η εξασθένηση των εξωτερικών συνόρων που έχει επέλθει, έχει επίσης επιφέρει την αποδυνάμωση των εσωτερικών, κοινωνικών συνόρων τους.

Τα κράτη του 21^{ου} αι. Έχουν πλέον μεταβεί από την εξελικτική φάση του έθνους – κράτους σε αυτή του πολυεθνικού κράτους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η επιτυχία λειτουργίας και η ευημερία των σύγχρονων πολυεθνικών κρατών και πολυπολιτισμικών κοινωνιών τους συνδέονται άμεσα με την επιτυχία επίλυσης των χρόνιων προβλημάτων συνύπαρξης με τις παραδοσιακές μειονότητες που αναγνωρίζει το Διεθνές Δίκαιο.

Βασική προϋπόθεση επιτυχίας αυτής της εξέλιξης είναι η συνέχιση του αγώνα διάδοσης και εμπέδωσης σε όλα τα κράτη και τις κοινωνίες τους των αξιών του σύγχρονου Διεθνούς Δικαίου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, που εδράζονται στην θεμελιώδη αρχή, σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, δηλαδή της μοναδικότητας και ιδιαιτερότητας του κάθε ατόμου³¹.

2.4 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ

Όπως προαναφέρθηκε, την έλλειψη προστατευτικών διατάξεων σε οικουμενικό επίπεδο ήρθαν να καλύψουν συμβατικά κείμενα σε περιφερειακό επίπεδο.

³¹Τσιτσελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ, Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών, εκδ. Κριτική.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ως περιφερειακός πολιτικός οργανισμός αποτέλεσε πρότυπο συστήματος διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου αφού προβλέπει αναγνώριση δικαιωμάτων καθώς και μια διαδικασία προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε περίπτωση που τα δικαιώματα αυτά θεωρείται ότι παραβιάζονται.

Σε θεσμικό επίπεδο ιδιαίτερη δράση για την προστασία των μειονοτήτων έχει αναλάβει ο περιφερειακός (πολίτικο – στρατιωτικός οργανισμός) Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Αν και η νομική ύψη των κειμένων που υιοθετούνται στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ είναι πολύ χαλαρή και όπως όλοι οι εμπλεκόμενοι επισημαίνουν, οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη είναι πολιτικού και όχι νομικού χαρακτήρα³², ωστόσο έχουν υιοθετηθεί κείμενα που αποτέλεσαν σημεία αναφοράς για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, έχουμε κατά χρονολογική σειρά την Τελική Πράξη του Ελσίνκι (1975), το Καταληκτικό Κείμενο της Βιέννης (1989), το κείμενο της Κοπεγχάγης για την Ανθρώπινη Διασταση(1990) και το Κείμενο του Ελσίνκι (1992).

Στα κείμενα του ΟΑΣΕ σχετικά με τις μειονότητες, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στα συμπεράσματα των Επιτροπών Ειδικών που ασχολήθηκαν με ζητήματα μειονοτικών δικαιωμάτων και χωρίζονται σε δυο κατηγορίες : αυτά που αφορούν γενικά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και απαγόρευσης των διακρίσεων και αυτά που αναφέρονται συγκεκριμένα στις μειονότητες.

³² Geo. Wash. J.I.L. and Econ., The CSCE Rights System, σελ. 375-378

Ωστόσο, τα πιο αναλυτικά κείμενα για την προστασία των μειονοτήτων είναι ο Ευρωπαϊκός Χάρτης των Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών (1992) και την πολύ σημαντική Σύμβαση –Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (1995). Είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο Ευρωπαϊκής προέλευσης που αφορά την προστασία των εθνικών μειονοτήτων. Τη Συνθήκη έχουν επικυρώσει και όλες οι Βαλκανικές χώρες πλην της Τουρκίας που δεν έχει καμία μορφή συμμετοχής.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Ένωση ως περιφερειακός (οικονομικός) οργανισμός μέσα από τους τρεις πυλώνες³³ της για τη διασφάλιση της ειρήνης, της δημοκρατίας και της ευημερίας για τα κράτη μέλη της τα κριτήρια τα οποία θέτει για τις υποψήφιες χώρες περιλαμβάνουν ζητήματα μεταχείρισης των μειονοτήτων, της εξάλειψης των διακρίσεων εις βάρος τους, ενώ για να ενταχτεί ένα κράτος πρέπει να εκπληρώσει όλες τις προϋποθέσεις που τίθενται. Έτσι, όλα τα κράτη που είχαν μειονοτικά προβλήματα υποχρεώθηκαν να προσαρμόσουν τη νομοθεσία και τις διοικητικές ή άλλες πρακτικές τους στο Διεθνές Δίκαιο. Σε πρακτικό επίπεδο η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συντάξει προγράμματα που αποδέκτες τους είναι οι μειονότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ενισχύουν σε μεγάλο βαθμό τη γλωσσική και πολιτισμική ταυτότητα αυτών των ομάδων.

³³ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 354.

2.50 ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΥΠΑΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ (ΥΑΕΜ) ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (ΟΑΣΕ)

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ρόλος του Ύπατου Αρμοστή για τις Εθνικές Μειονότητες, ο οποίος συνίσταται στον εντοπισμό των εθνικών συγκρούσεων που μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την ειρήνη, την σταθερότητα ή τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των κρατών. Η εντολή που του έχει δοθεί περιγράφει χαρακτηριστικά το ρόλο του ως «ένα όργανο που προλαβαίνει τη σύρραξη και δρα προληπτικά μόλις το πρόβλημα αρχίσει να διαφαίνεται. Ο ΥΑΕΜ διαθέτει διεθνή ακτινοβολία, μακροχρόνια πείρα σε θέματα εθνικών μειονοτήτων και ασκεί το έργο του με αμεροληψία. Διορίζεται από το Συμβούλιο – με consensus – για διάρκεια τριών ετών, με δυνατότητα παράτασης για άλλη μία τριετία.

Η έδρα του βρίσκεται στη Χάγη της Ολλανδίας. Στεγάζεται στο Γραφείο για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου που εδρεύει στην ίδια πόλη. Κύρια αρμοδιότητά του είναι η συγκέντρωση πληροφοριών για όλα τα θέματα που αφορούν στις εθνικές μειονότητες με σκοπό την πλήρη ενημέρωσή του και την κατά το δυνατό έγκαιρη επισήμανση τυχόν εθνικών συγκρούσεων. Οι πληροφορίες αυτές διαβιβάζονται στο Υπουργικό Συμβούλιο³⁴. Ο ΥΑΕΜ μπορεί να διαβουλευτεί με τα κράτη με σκοπό την εξεύρεση δυνατών λύσεων στις

³⁴ Το Υπουργικό Συμβούλιο είναι το κεντρικό αποφασιστικό όργανο του ΟΑΣΕ. Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ.51-52.

αναφερόμενες διαφορές με ταυτόχρονη ενημέρωση του Υπουργικού Συμβουλίου που αποφασίζει παραυτά³⁵.

Αφού υπέγραψαν τη Σύμβαση- Πλαίσιο³⁶ τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, η ίδια τέθηκε σε ισχύ το Μάρτιο του 1998 (μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα την έχει υπογράψει) αποτελεί το πρώτο στην ιστορία δεσμευτικό πολυμερές συμβατικό κείμενο σε διεθνή κλίμακα που αφορά αποκλειστικά την προστασία δικαιωμάτων των μειονοτήτων.

Η Σύμβαση αποτελεί έναν κατάλογο γενικών κατευθυντήριων αρχών, που ομαδοποιεί τα γενικά δικαιώματα των μειονοτήτων. Τα κυρία δικαιώματα άπτονται της θρησκευτικής και γλωσσικής ελευθερίας (χρήση της γλώσσας, ιδιωτικά ή δημόσια, στις επαφές με τις διοικητικές και δικαστικές αρχές, στην εκπαίδευση), της διασυνοριακής μετακίνησης, της συμμετοχής στην πολιτιστική κοινωνική και οικονομική ζωή και του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι. Επίσης διατυπώνεται η ρήτρα απαγόρευσης των διακρίσεων, η αρχή της ισότητας και της προστασίας της ταυτότητας της μειονοτικής ομάδας.

Σε συνδυασμό με το προϋπάρχον καθεστώς προστασίας της μειονοτικής γλωσσικής διαφοράς, όπως αυτό διατυπωνόταν σποραδικά σε συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου οι νέες συμβάσεις έρχονται να δώσουν νέα δυναμική στο ζήτημα της προαγωγής της γλωσσικής και πολιτισμικής

³⁵ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 322-323

³⁶ Τσιτσελίκης Κ., Το Διεθνές και Ευρωπαϊκό νομικό καθεστώς προστασίας των γλωσσικών δικαιωμάτων των μειονοτήτων και η Ελληνική ένομη τάξη, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

ετερότητας ομογενοποιώντας σε ευρωπαϊκό επίπεδο ένα κοινό καθεστώς προστασίας.

Από τα μη δεσμευτικά κείμενα που διατυπώνουν γλωσσικά δικαιώματα και επηρεάζουν τις εξελίξεις σχετικά με τις μειονοτικές γλώσσες στην Ευρώπη, σημαντικότερα είναι:

- Το Καταληκτικό κείμενο της Κοπεγχάγης του 1990 (Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη), το οποίο για πρώτη φορά παραθέτει κατάλογο των υποχρεώσεων των κρατών απέναντι στη γλωσσική μειονότητα
- Κείμενο του Ελσίνκι του 1992 (ΟΑΣΕ), όπου θεσμοθετείται η Ύπατη Αρμοστέα για τις Εθνικές Μειονότητες, με κύριο έργο την πληροφόρηση και έγκαιρη πρόληψη πιθανών συγκρούσεων
- Η Διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. του 1992 για τα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες.

Τα δικαιώματα που ανταποκρίνονται στη γλωσσική μειονότητα των ομιλητών διακρίνονται σε δύο ευρύτερες κατηγορίες: πρώτον, στα δικαιώματα που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία (δικαίωμα στην ίδρυση σχολείων, στη διδασκαλία στη μητρική γλώσσα, στην εκμάθηση της μητρικής γλώσσας) δεύτερον, στα δικαιώματα που σχετίζονται με τη χρήση της γλώσσας (δικαίωμα στην ελεύθερη χρήση της μειονοτικής γλώσσας ιδιωτικά και δημόσια, στη χρήση κατά τις

συναλλαγές με τις αρχές και τα δικαστήρια, κατοχύρωση ονομάτων και τοπωνυμίων στη μειονοτική γλώσσα κλπ.).

Οι εξελίξεις αυτές καταδεικνύουν τη σημασία που η ευρωπαϊκή νομοθεσία δίνει στην προαγωγή της γλωσσικής διαφοράς: αποτελεί θεμελιώδους σημασίας στοιχείο του ευρωπαϊκού πολιτισμού που ενσωματώνει τις πολλαπλές ταυτότητες των επιμέρους συστατικών του.

Αναμφισβήτητα η ύπαρξη των μειονοτήτων αποτελεί κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας, επομένως και η προστασία των δικαιωμάτων τους αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Η προστασία της μειονοτικής γλώσσας από τη μια πλευρά αποτελεί παράμετρο κληρονομιάς, καθώς η γλώσσα είναι πολιτισμός, από την άλλη όμως αποδεδείχθηκε στοιχείο εθνικισμού³⁷, εργαλείο εδαφικής επέκτασης.

Συνάγεται, ευκρινώς, ότι ο εθνικισμός εμφανίστηκε ξανά ως μια σημαντικότερη δύναμη στο παγκόσμιο σύστημα. Τα κράτη που βρήκαν μπροστά τους τη διαφορετικότητα, ως απειλή και η ανασφάλεια που προκλήθηκε από τις αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον οδήγησε πολλά κράτη στο να οδηγηθούν στον εθνικισμό με στόχο να ενισχύσουν την συνοχή τους. Παράλληλα, δόθηκε ευκαιρία σε πολλά μειονοτικά κινήματα να αρθρώσουν έναν νέο λόγο και να διεκδικήσουν μια θέση στο πολιτικό σύστημα.

³⁷ Χριστοπουλος Δ., Το Δικαιωμα στη Μειονοτική Εκπαίδευση, 1998

Η ύπαρξη μειονοτικών πληθυσμών θα συνεχίσει να υφίσταται και η εθνική ανομοιογένεια στα κράτη θα αυξάνεται ως αποτέλεσμα της νέας παγκοσμιοποιημένης τάξης πραγμάτων. Παρέχεται ακόμα η δυνατότητα διεκδίκησης απόσχισης για τη δημιουργία νέων κρατικών μορφωμάτων (για παράδειγμα Κοσσυφοπέδιο, απόπειρα Σκόπια). Η κρατική συμπεριφορά επηρεάζει σημαντικά την εξέλιξη ενός μειονοτικού ζητήματος, η ανάγκη επιβίωσης και εξυπηρέτησης συμφερόντων αναγκάζει τα κράτη να υποβαθμίζουν το ρόλο του δικαίου, ενώ η τελική έκβαση του μειονοτικού ζητήματος εξαρτάται από τη στρατηγική των δρώντων (κράτη, μειονότητα, εξωτερικός παράγοντας) και τις διεθνείς συγκυρίες.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι οι μειονότητες δεν πρέπει να θεωρούνται εμπόδιο στην ειρηνική συνύπαρξη των κρατών, αλλά αντιθέτως θα πρέπει να προστατεύονται αποτελεσματικά έτσι ώστε να αναπτύσσουν ελεύθερα τα ιδιαίτερα πολιτιστικά, γλωσσικά και άλλα χαρακτηριστικά τους. Η βασική πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν τα κράτη είναι ο ιδιαίτερος τρόπος ένταξης των μειονοτήτων στο δρόμο του εκδημοκρατισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

3.1 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ – ΟΡΙΣΜΟΣ

Η Μετανάστευση (immigration) κατά το Διεθνές Δίκαιο³⁸, είναι η μετακίνηση ανθρώπων σε μια χώρα της οποίας δεν έχουν την ιθαγένεια, προκειμένου να εγκατασταθούν εκεί, ιδιαίτερα ως μόνιμοι κάτοικοι η μελλοντικοί πολίτες της χώρας, ανεξάρτητα από τους λόγους που την προκαλούν. Η πολυπλοκότητα του φαινομένου οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα φαινόμενο εγγενές της ανθρώπινης εξέλιξης, της κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού.

Παλαιότερα, η μετανάστευση ήταν γενικό φαινόμενο και πολλές φορές και αναγκαστικό. Το γεγονός ότι συνεχίστηκε για αρκετούς αιώνες έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας, η οποία πήρε μια άλλη όψη καθώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αρκετών περιοχών άρχισαν να δέχονται νέες επιρροές και εισήχθησαν σε μια διαδικασία συνακόλουθου μετασχηματισμού.

Σημαντικότερες κατηγορίες μετανάστευσης είναι: όταν η μετακίνηση είναι εντός μιας επικράτειας η εκτός αυτής τότε διακρίνεται σε εσωτερική η εξωτερική / διεθνή ανάλογα με τη φορά της μεταναστευτικής κίνησης, εκούσια η ακούσια, μόνιμη η προσωρινή, ατομική η ομαδική, παραδοσιακή η σύγχρονη (παραδοσιακή μετανάστευση είναι αυτή που έλαβε χώρα πριν από τους Παγκόσμιους

³⁸ Μπαγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., Συμεωνακη Μ., Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα, σελ 14.

Πολέμους³⁹). Ανάλογα με τη χρονική διάρκεια παραμονής του μετανάστη στη χώρα υποδοχής η μετακίνηση διακρίνεται σε βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη (η πρώτη αφορά λόγους για παράδειγμα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και η δεύτερη αφορά μετακίνηση ατόμου που τείνει να γίνει χώρα συνήθους διαμονής). Άλλη κατηγορία μπορεί να θεωρηθεί η προσωρινή η μόνιμη μετανάστευση (όταν για παράδειγμα η μετακίνηση αφορά τη μεταφορά ανθρώπινου και εργατικού δυναμικού από περιοχή σε περιοχή). Τα άτομα που μετακινούνται για οικονομικούς λόγους συνήθως αποκαλούνται οικονομικοί μετανάστες.

Κατά τον Κτιστάκη⁴⁰ «Οι μετανάστες είναι άτομα που μετακινούνται από τη χώρα της συνήθους διαμονής ή εθνικότητάς τους σε άλλη χώρα. Οι μετανάστες μετακινούνται για οικονομικούς ή εκπαιδευτικούς λόγους, εξαιτίας φυσικών καταστροφών που επιφέρει η κλιματική αλλαγή ή για να ξεφύγουν από διώξεις, παραβιάσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου, από απειλές κατά της ζωής ή της σωματικής τους ακεραιότητας, από πολέμους και κοινωνικές αναταραχές».

Η κατοχύρωση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο των δικαιωμάτων των μεταναστών πραγματοποιήθηκε με τη συνθήκη Σένγκεν. Η υπογραφή της Συνθήκης (1985), η οποία δημιούργησε μια αγορά ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, υπηρεσιών, εμπορευμάτων και κεφαλαίων, ήταν το σημείο εκκίνησης της μεταναστευτικής πολιτικής. Με αυτόν τον τρόπο η μεταναστευτική πολιτική αποκτά και κοινοτικό

³⁹ Μουσουρου Λ. Μ., Μεταναστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ευρωπη και την Ελλάδα,σελ. 20.

⁴⁰ Γιάννης Κτιστάκης, Η προστασία των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, Εγχειρίδιο για νομικούς, Εκδόσεις Συμβουλίου της Ευρώπης

χαρακτήρα. Η συνθήκη όμως δημιουργεί και δύο βασικές κατηγορίες ανθρώπων τους κοινοτικούς και μη κοινοτικούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης πολίτες⁴¹.

Κατά συνέπεια και οι μετανάστες της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Τους μετανάστες Ευρωπαίους Υπηκόους και τους μετανάστες υπηκόους τρίτων χωρών (μη ευρωπαϊκών).

Αναφορικά με τον τόπο προορισμού διακρίνουμε τη μετανάστευση σε ευρωπαϊκή η ενδοευρωπαϊκή και σε διηπειρωτική.

Οι λόγοι που προκαλούν το φαινόμενο αυτό είναι ποικίλοι και εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν κατά δεδομένη κάθε φορά χρονική περίοδο από τους τόπους διαμονής τους στους τόπους προορισμού, αναλόγως των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν. Επιπλέον, οι δημογραφικές ανισορροπίες που παρουσιάζονται σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές, έχουν αποτέλεσμα την εμφάνιση δημογραφικών ελλειμμάτων η πλεονασμάτων.

Σε σχέση με τη νομική υπόσταση της η μετανάστευση χαρακτηρίζεται σε νόμιμη και παράνομη. Μετακινούμενοι πληθυσμοί που επέλεξαν μια νέα χώρα, ως τόπο προσωρινής η μόνιμης εγκατάστασης προσδοκώντας μια καλύτερη ζωή. Τους καθιστά ως λαθρομετανάστες η χωρίς ταξιδιωτικά έγγραφα αλλοδαποί που

⁴¹Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ., *Μετανάστες και μετανάστευση*, Πατάκης, Αθήνα, σελ. 35.

εισέρχονται παράνομα σε μια χώρα και διαμένουν για μικρό η μεγάλο χρονικό διάστημα.⁴²

Άλλη μια σημαντική διάκριση της μετακίνησης είναι η παλιννόστηση, όταν δηλαδή το μεταναστευτικό ρεύμα αρχίζει να κινείται σε μια είτε ατομική είτε συλλογική διαδικασία εγκατάστασης σε ξένη χώρα και καταλήγει στον επαναπατρισμό των ιδίων ατόμων η ομάδων. Για παράδειγμα συνταξιούχοι μετανάστες οι οποίοι μετά το πέρας της εργασιακής δραστηριότητας επέστρεψαν στη χώρα καταγωγής τους.

Μια ακόμη κατηγορία αποτελούν οι πολιτικοί πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο. Πρόσφυγας είναι εκείνος που εγκαταλείπει ακούσια τη χώρα του λόγω διαφορετικών πολιτικών πεποιθήσεων, διώξεων και σοβαρών καταπατήσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για να αναζητήσει άσυλο μιας άλλης κοινωνίας που δεν αντιμετωπίζει κατά κανόνα αυτά τα προβλήματα.⁴³

Σύμφωνα με τον Πετρινώτη, πρόσφυγας είναι το άτομο που βρίσκεται έξω από τη χώρα της ιθαγένειάς του, έχει βασικό φόβο δίωξης για λόγους φυλετικής προέλευσης, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης η πολιτικών πεποιθήσεων και το όποιο προστατεύεται από την κυβέρνηση του.⁴⁴

⁴² Ναξάκης Χ., Χλέτσος Μ., *Μετανάστες και μετανάστευση*, Πατάκης, Αθήνα, σελ. 36-37.

⁴³ Μπαγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., Συμεωνακη Μ., *Μεταναστευση και παροχη υπηρεσιων σε μεταναστες στην Ελλαδα*, σελ 12-13.

⁴⁴ Πετρινώτης, σελ.90.

Οι περιπτώσεις αυτές πολλαπλασιάζονται τα τελευταία χρόνια λόγω αυξημένης αναγκαστικής μετανάστευσης. Αποτέλεσμα αυτού είναι η ύπαρξη ενός ευρέως φάσματος νομικών καθεστώτων και επακόλουθων δικαιωμάτων – υποχρεώσεων των μετακινουμένων.⁴⁵

3.2 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΟΥΣ

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην κατηγορία της ελεύθερης μετακίνησης των οικονομικών μεταναστών συμπεριλαμβάνονται και τα άτομα που μεταναστεύουν για λόγους οικονομικής επανένωσης ή το σχηματισμό οικογένειας, για παράδειγμα σύζυγοι, παιδιά.

Αυτή η κατηγορία αποτελεί ένα εν δυνάμει τμήμα του εργατικού δυναμικού και διογκώνει συχνά σημαντικά το μεταναστευτικό ρεύμα, ιδιαίτερα τα παιδιά αυτών των μεταναστών.⁴⁶

Αναγνωρίζοντας την πρόοδο που παρατηρείται σε μερικά κράτη, σε περιφερειακό επίπεδο για την προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους, καθώς το φαινόμενο της μετανάστευσης απαντάται σε μεγάλο αριθμό κρατών της διεθνούς κοινότητας. Προκύπτει η

⁴⁵ Μπαγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., Συμεωνακη Μ., Μεταναστευση και παροχη υπηρεσιων σε μεταναστες στην Ελλαδα.

⁴⁶ Νασκου –Γερρακη Π., Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις, σελ.143-144.

επιθυμία υιοθέτησης κανόνων που συνεισφέρουν στην εναρμόνιση των συμπεριφορών των κρατών με την αποδοχή βασικών αρχών που αφορούν στη μεταχείριση των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους.

Εκτιμώντας την τρωτή κατάσταση την οποία αντιμετωπίζουν οι μετανάστες εργαζόμενοι και τα μέλη των οικογενειών τους συχνά οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην απουσία τους από τη χώρα καταγωγής τους και στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και προκύπτουν από τ κράτος απασχόλησης.

Προκύπτει ευκρινώς ότι τα δικαιώματα των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους δεν έχουν αναγνωριστεί ικανοποιητικά παντού και κατά συνέπεια απαιτείται η κατάλληλη διεθνής προστασία. Αφορά ακόμη και τα σοβαρά προβλήματα που έρχονται στην επιφάνεια λόγω της διάσπασης της οικογένειας των μεταναστών εργαζομένων.

Περισσότερο σοβαρά είναι και τα προβλήματα που προκύπτουν και αφορούν την παράνομη μετανάστευση τα οποία οδηγούν στην ενθάρρυνση κατάλληλης δράσης προκειμένου να προληφθούν και να καταργηθούν οι παράνομες μετακινήσεις καθώς και η εκμετάλλευση των μεταναστών εργαζομένων και ταυτόχρονα να εξασφαλιστεί η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Εκτιμώντας το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι που στερούνται εγγράφων ή βρίσκονται σε παράνομη κατάσταση απασχολούνται συχνά σε συνθήκες εργασίας λιγότερο ευνοϊκές σε σχέση με άλλους εργαζόμενους και παρατηρώντας το γεγονός ότι μερικοί εργοδότες ενθαρρύνονται να απασχολούν εργαζόμενους σε παρόμοιες συνθήκες προκειμένου να επωφεληθούν του αθέμιτου ανταγωνισμού.

Καθιστά επιτακτική την αναγνώριση συμπληρωματικών δικαιωμάτων στους νόμιμους μετανάστες εργαζόμενους και στα μέλη των οικογενειών τους ώστε να ενθαρρύνει αμφοτέρους μετανάστες και εργοδότες να σεβαστούν και να συμμορφωθούν με τους νόμους και τις διαδικασίες που έχουν υιοθετηθεί από τα ενδιαφερόμενα κράτη.

Κατά συνέπεια, είναι εμφανής η ανάγκη για διεθνή προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους επιβεβαιώνοντας έτσι και υιοθετώντας βασικούς κανόνες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Συνάγεται, ευκρινώς, ότι η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ υπεγράφη στη Νέα Υόρκη το 1990 και τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 2003⁴⁷ και σκοπός συμφώνα με το άρθρο 1 αυτής είναι να εφαρμόζεται, εκτός από τις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται, σε όλους τους μετανάστες εργαζόμενους και στα μέλη των οικογενειών τους χωρίς καμία διάκριση λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών ή άλλων απόψεων, εθνικής, εθνοτικής ή κοινωνικής καταγωγής, ιθαγένειας, ηλικίας, οικονομικής κατάστασης, ιδιοκτησίας, προσωπικής κατάστασης, γέννησης ή άλλου καθεστώτος.

Επιπλέον, σκοπός αυτής της Σύμβασης είναι να εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της μετανάστευσης των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους, περιλαμβάνοντας την προετοιμασία της μετανάστευσης, την

⁴⁷ Περρακης Σ- Μαστακας Π., Μεταναστευση, Νομοθετική Πολιτική Διεθνων Οργανισμων (Ηνωμενα Εθνη-ΕΕ- Συμβουλιο της Ευρωπης), σελ. 31-70.

αναχώρηση, τη διέλευση από άλλη χώρα και την περίοδο παραμονής και αμειβόμενης απασχόλησης στο κράτος εργασίας καθώς και την επιστροφή στη χώρα καταγωγής ή στο κράτος της συνήθους διαμονής.

Κατά αυτόν τον τρόπο, ο όρος «μετανάστης εργαζόμενος»⁴⁸ αναφέρεται στο πρόσωπο που πρόκειται να προληφθεί, η που προσλαμβάνεται η που έχει ήδη προληφθεί σε μισθωτή δραστηριότητα σε κράτος του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια.

Ο όρος «συνοριακός εργαζόμενος» αναφέρεται στο μετανάστη εργαζόμενο που διατηρεί τη συνήθη διαμονή του στο γειτονικό κράτος στο οποίο κανονικά επιστρέφει καθημερινά ή τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα.

Ο όρος «εποχιακός εργαζόμενος» αναφέρεται στον μετανάστη εργαζόμενο του οποίου η εργασία λόγω της φύσης της εξαρτάται από τις εποχιακές συνθήκες και απασχολείται κατά συνέπεια μόνο κατά την διάρκεια μέρους του έτους.

Ο όρος «ναυτικός» που περιλαμβάνει τους αλιείς, αναφέρεται στο μετανάστη εργαζόμενο που απασχολείται σε πλοίο που είναι καταχωρημένο σε κράτος του οποίου δεν έχει την ιθαγένεια.

Ο όρος «μετακινούμενος εργαζόμενος» αναφέρεται στον μετανάστη εργαζόμενο που έχοντας τη συνήθη διαμονή του σε ένα κράτος ταξιδεύει σε άλλο κράτος η άλλα κράτη για σύντομες χρονικές περιόδους λόγω της φύσης της εργασίας του.

⁴⁸ Νασκου –Περρακη Π., Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις, σελ.145.

Ο όρος «εργαζόμενος προγράμματος» αναφέρεται στο μετανάστη εργαζόμενο που απασχολείται για συγκεκριμένη περίοδο στο κράτος απασχόλησης αποκλειστικά σε συγκεκριμένο πρόγραμμα το οποίο εκτελείται σε αυτό το κράτος από τον εργοδότη του.

Ο όρος «ειδικής απασχόλησης εργαζόμενος» αναφέρεται σε μετανάστη εργαζόμενο που μετακινείται με εντολή του εργοδότη του για συγκεκριμένη και περιορισμένη χρονική περίοδο στο κράτος απασχόλησης που προκειμένου να πραγματοποιήσει ειδικό έργο η που δεσμεύεται για συγκεκριμένη και περιορισμένη χρονική περίοδο σε εργασία που απαιτεί επαγγελματική, εμπορική, τεχνική η άλλη υψηλής ειδίκευσης ικανότητα η που, μετά από αίτηση του εργοδότη του στο κράτος απασχόλησης του, δεσμεύεται για συγκεκριμένη και περιορισμένη χρονική περίοδο σε εργασία της οποίας η φύση είναι προσωρινή η μικρής διάρκειας και που απαιτείται να αναχωρήσει από το κράτος όπου απασχολείται είτε με την εκπνοή της επιτρεπόμενης περιόδου παραμονής, είτε νωρίτερα εφόσον δεν εκτελεί το ειδικό έργο ή εφόσον έχει εκπληρώσει τις δεσμεύσεις του στη συγκεκριμένη εργασία.

Ο όρος «αυτό-απασχολούμενος εργαζόμενος» αναφέρεται στο μετανάστη εργαζόμενο που απασχολείται με μισθωτή δραστηριότητα άλλα από αυτή που ρυθμίζεται με σύμβαση εργασίας και ο οποίος κερδίζει τη ζωή του με δραστηριότητα, εργαζόμενος κανονικά μόνος ή μαζί με τα μέλη της οικογένειάς του, και μαζί με άλλους μετανάστες εργαζόμενους που αναγνωρίζονται ως αυτο-απασχολούμενοι από την εφαρμοζόμενη νομοθεσία του κράτους της απασχόλησης η από διμερείς η πολυμερείς συμφωνίες.

Σύμφωνα, με το άρθρο 4 ο όρος «μέλη της οικογένειας» αναφέρεται στα πρόσωπα που έχουν συνάψει γάμο με τους μετανάστες εργαζόμενους ή που έχουν με αυτούς σχέση, που σύμφωνα με το εφαρμοζόμενο δίκαιο, παράγει αποτελέσματα ισοδύναμα με το γάμο, καθώς και στα εξαρτώμενα παιδιά και άλλα εξαρτώμενα πρόσωπα που αναγνωρίζονται ως μέλη της οικογένειας σύμφωνα με την εφαρμοζόμενη νομοθεσία ή με τις εφαρμοζόμενες διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών.

Οι μετανάστες εργαζόμενοι και μέλη των οικογενειών τους θεωρούνται οι κάτοχοι νόμιμων εγγράφων ή νόμιμα διαμένοντες εάν τους έχει επιτραπεί η είσοδος, η παραμονή και η απασχόληση σε μισθωτή δραστηριότητα στο κράτος απασχόλησης σύμφωνα με τη νομοθεσία αυτού του κράτους και σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες στις οποίες είναι μέρος αυτό το κράτος.

Θεωρούνται ως παράνομοι εάν δεν συμμορφώνονται με τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο αυτό.

Σύμφωνα με το άρθρο 6, ο όρος «κράτος καταγωγής» αναφέρεται στο κράτος του οποίου την ιθαγένεια έχει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο.

Ο όρος «κράτος απασχόλησης» αναφέρεται στο κράτος όπου ο μετανάστης εργαζόμενος πρόκειται να απασχοληθεί, απασχολείται ή έχει ήδη αρχίσει να απασχολείται με μισθωτή δραστηριότητα, ανάλογα με την περίπτωση.

Ο όρος «κράτος διέλευσης» αναφέρεται στο κράτος το οποίο διέρχεται το ενδιαφερόμενο πρόσωπο ταξιδεύοντας στο κράτος της απασχόλησης ή από το

κράτος της απασχόλησης στο κράτος καταγωγής η στο κράτος της συνήθους διαμονής του.

Σύμφωνα με το άρθρο 8, οι μετανάστες εργαζόμενοι και τα μέλη των οικογενειών τους είναι πρόσωπα ελεύθερα να εγκαταλείπουν οποιοδήποτε κράτος συμπεριλαμβανόμενοι και του κράτους καταγωγής τους. Αυτό το δικαίωμα δεν υπόκειται σε περιορισμούς εκτός από αυτούς που προβλέπονται από το νόμο και είναι αναγκαίοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας ή των ηθών ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων και είναι σύμφωνα με άλλα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στη παρούσα Σύμβαση.

Οι μετανάστες εργαζόμενοι και τα μέλη των οικογενειών τους δικαιούνται να εισέρχονται οποτεδήποτε και να διαμένουν στο κράτος καταγωγής τους.

Το δικαίωμα στη ζωή των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους προστατεύεται από το νόμο.

Κανένας μετανάστης εργαζόμενος ή μέλη της οικογένειάς τους δεν υπόκεινται σε βασανιστήρια ή άλλους τρόπους σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας σύμφωνα με το άρθρο 10.

Αναγνωρίζεται στους μετανάστες και στα μέλη των οικογενειών τους το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει το δικαίωμα να έχουν ή να ασπάζονται μια θρησκεία ή πεποίθηση της επιλογής τους και την ελευθερία είτε μεμονωμένα είτε συλλογικά με άλλους,

δημόσια η ιδιωτικά να εκφράζουν τη θρησκεία τους η την πεποίθησή τους με λειτουργίας, τήρηση θρησκευτικών κανόνων, τελετές και διδασκαλία.

Οι μετανάστες εργαζόμενοι και τα μέλη των οικογενειών τους δεν υπόκεινται σε μέτρα αναγκαστικής φύσης που πλήττουν την ελευθερία τους.

Τα κράτη μέλη με τη παρούσα Σύμβαση δεσμεύονται να σεβαστούν την ελευθερία των γονέων, εφόσον υπάρχουν, των νόμιμων κηδεμόνων, να διασφαλίζουν την θρησκευτική και ηθική εκπαίδευση των τέκνων τους σύμφωνα με τις δίκες τους πεποιθήσεις σύμφωνα με το άρθρο 12.

Όταν ένας μετανάστης εργαζόμενος ή μέλος οικογένειας του συλλαμβάνεται η καταδικάζεται σε φυλάκιση ή σε κράτηση εκκρεμούσης της δίκης ή κρατείται με οποιοδήποτε άλλο τρόπο οι προξενικές ή διπλωματικές αρχές του κράτους της καταγωγής ή του κράτους που αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα αυτού του κράτους πρέπει εφόσον ζητηθεί να ενημερωθούν χωρίς καθυστέρηση για τη σύλληψη ή την κράτηση και για τους λόγους της.

Το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δικαιούται να επικοινωνήσει με τις προαναφερόμενες αρχές. Πρέπει να εξασφαλίζεται η άμεση επικοινωνία των προαναφερόμενων αρχών με το ενδιαφερόμενο πρόσωπο που δικαιούται να παραλαμβάνει χωρίς καθυστέρηση κάθε μήνυμα που του απευθύνεται από αυτές.

Το ενδιαφερόμενο πρόσωπο ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση για το δικαίωμα του αυτό καθώς και για τα δικαιώματα που απορρέουν από τις σχετικές συνθήκες εφόσον εφαρμόζονται μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών, να επικοινωνεί και να

συναντάται με αντιπροσώπους των προαναφερόμενων αρχών και να συμφωνεί μαζί τους για τη νομική εκπροσώπηση.

Δικαιούνται να προβαίνουν σε διαδικαστικές πράξεις ενώπιων του δικαστηρίου, ώστε να αποφασιστεί χωρίς καθυστέρηση η νομιμότητα της κράτησης και η απόλυση τους αν η κράτηση δεν είναι νόμιμη. Όταν προβαίνουν σε αυτές τις διαδικασίες, πρέπει να του παρέχεται δωρεάν η βοήθεια, εφόσον είναι αναγκαία, ενός διερμηνέα, αν δεν κατανοούν η δεν μιλούν τη χρησιμοποιούμενη γλώσσα.

Όσοι είναι θύματα παράνομης σύλληψης η κράτησης δικαιούνται αποζημιώσεως σύμφωνα με το άρθρο 16⁴⁹.

Κάθε παιδί μετανάστη εργαζόμενου δικαιούται πρόσβαση στην εκπαίδευση βάσει της ισότητας της μεταχείρισης με τους πολίτες του ενδιαφερομένου κράτους. Η πρόσβαση σε δημόσιους προσχολικούς οργανισμούς η σε σχολεία δεν απαγορεύεται η περιορίζεται στην περίπτωση της μη κανονικής παραμονής η απασχόλησης των γονέων ή της μη κανονικής παραμονής ή απασχόλησης των γονέων ή της μη κανονικής παραμονής του παιδιού στο κράτος της απασχόλησης⁵⁰.

Καμία διάταξη δεν ερμηνεύεται ως επικαλούμενη την νομιμοποίηση της κατάστασης των μεταναστών εργαζομένων ή των μελών των οικογενειών τους που δεν είναι εφοδιασμένοι με έγγραφα ή που είναι παράνομοι δικαίωμα σε

⁴⁹ Νασκου –Περρακη Π., Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις, σελ.150-151.

⁵⁰ Νασκου –Περρακη Π., Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις, σελ.158.

νομιμοποίηση της κατάστασης τους, ούτε θίγει τα μέτρα που αποσκοπούν στην εξασφάλιση δικαίων συνθηκών στη διεθνή μετανάστευση.

Τα κράτη απασχόλησης εφαρμόζουν πολιτική, όταν είναι αναγκαίο σε συνεργασία με το κράτος καταγωγής που στοχεύει στη διευκόλυνση της ενσωμάτωσης των παιδιών των μεταναστών εργαζομένων στο τοπικό σχολικό σύστημα, ειδικότερα όσον αφορά τη διδασκαλία της τοπικής γλώσσας.⁵¹

Τα κράτη απασχόλησης μπορούν να παρέχουν ειδικές υπηρεσίες εκπαίδευσης της μητρικής γλώσσας στα παιδιά των μεταναστών εργαζομένων, εφόσον είναι απαραίτητο σε συνεργασία με τα κράτη καταγωγής.

Οι μετανάστες εργαζόμενοι δικαιούνται να μεταβιβάζουν τα εισοδήματά τους και τις αποταμιεύσεις τους ειδικότερα τα ποσά που είναι απαραίτητα για την υποστήριξη των οικογενειών τους από το κράτος απασχόλησης στο κράτος καταγωγής ή σε οποιοδήποτε άλλο κράτος. Αυτές οι μεταβιβάσεις πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις διαδικασίες που έχουν υιοθετηθεί από την ισχύουσα νομοθεσία του ενδιαφερόμενου κράτους και σύμφωνα με τις ισχύουσες διεθνείς συμφωνίες.

Τα ενδιαφερόμενα κράτη υιοθετούν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου για τη διευκόλυνση αυτών των μεταβιβάσεων.

Δικαιούνται εξαιρέσεων ή απαλλαγών από τους φόρους κάθε φύσης και σε φορολογικές απαλλαγές, που ισχύουν για του πολίτες του κράτους αυτού σε

⁵¹ Νασκου –Περρακη Π., Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις, σελ.162-163.

αντίστοιχες περιπτώσεις συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών απαλλαγών των εξαρτώμενων μελών των οικογενειών τους.

Τα κράτη μέλη καταβάλλουν προσπάθεια για την υιοθέτηση των κατάλληλων μέτρων για την αποφυγή της διπλής φορολογίας στα εισοδήματα και στις αποταμιεύσεις των μεταναστών εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους.

Όταν απαιτούνται από την εθνική νομοθεσία ιδιαίτερες διαδικασίες για την παραμονή και την απασχόληση, τα κράτη απασχόλησης χορηγούν στους μετανάστες εργαζόμενους άδεια παραμονής ισχύουσα τουλάχιστον για την περίοδο που ισχύει η άδεια εργασίας για μισθωτή απασχόληση.

Οι μετανάστες εργαζόμενοι δεν αντιμετωπίζονται ως παράνομοι ούτε στερούνται της άδειας παραμονής τους λόγω του γεγονότος της λήξης της μισθωτής δραστηριότητας τους πριν από την εκπνοή της άδειας εργασίας τους, εκτός αν η άδεια παραμονής εξαρτάται ρητά από την ειδική μισθωτή δραστηριότητα βάσει της οποίας έγιναν δεκτοί από το κράτος απασχόλησης. Δικαιούνται να αναζητήσουν εναλλακτική απασχόληση, να συμμετέχουν σε οργανισμούς δημόσιας εργασίας και επανεπιμόρφωσης κατά τη διάρκεια του εναπομείναντος της άδειας εργασιακού χρονικού διαστήματος, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και περιορισμούς που καθορίζονται στην άδεια εργασίας.

Στα μέλη της οικογενείας του μετανάστη εργαζόμενου που έχουν άδεια παραμονής ή εισόδου απεριόριστης διάρκειας ή που ανανεώνονται αυτόματα επιτρέπεται να

επιλέγουν ελεύθερα την μισθωτή δραστηριότητα υπό τις ίδιες προϋποθέσεις που εφαρμόζονται στο μετανάστη εργαζόμενο.

Επιπλέον, απολαμβάνουν ίσης μεταχείρισης με τους πολίτες του κράτους απασχόλησης όσον αφορά την προστασία από την απόλυση, τις ωφέλειες της ανεργίας και την πρόσβαση σε εναλλακτική απασχόληση στην περίπτωση απώλειας της εργασίας τους ή στην περίπτωση λήξης της μισθωτής εργασίας τους.

Εάν ο ίδιος ισχυρίζεται ότι οι όροι της σύμβασης εργασίας παραβιάστηκαν από τον εργοδότη του, δικαιούται να υποβάλει την περίπτωση του προς εξέταση στις αρμόδιες αρχές του κράτους απασχόλησης.

Εφαρμόζονται διατάξεις που αφορούν ειδικές κατηγορίες μεταναστών εργαζόμενων, όπως οι συνοριακοί, εποχιακοί, οι μετακινούμενοι εργαζόμενοι, οι εργαζόμενοι που απασχολούνται σε προγράμματα οι αυτο-απασχολούμενοι που απολαμβάνουν δικαιώματα από το κράτος απασχόλησης για σημαντικό χρονικό διάστημα αρκεί να είναι εφοδιασμένοι με έγγραφα που διαμένουν μόνιμα στο κράτος απασχόλησης εκτός από τις περιπτώσεις όπου η άδεια παραμονής εξαρτάται ρητά από την ειδική μισθωτή απασχόληση για την οποία τους επιτράπηκε η είσοδος στη χώρα.

Αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στις ανάγκες της αγοράς και στο εργατικό δυναμικό αλλά και στις κοινωνικές, πολιτισμικές και άλλες ανάγκες των μεταναστών εργαζόμενων και των μελών των οικογενειών τους καθώς και στις συνέπειες αυτής της μετανάστευσης για τις ενδιαφερόμενες κοινότητες, προκειμένου να προάγουν

τις δίκαιες, ανθρωπίνες και νόμιμες συνθήκες για τη διεθνή μετανάστευση των εργαζόμενων και των μελών των οικογενειών τους.

Τα κράτη-μέλη διατηρούν τις κατάλληλες υπηρεσίες που απασχολούνται με θέματα που αφορούν τη διεθνή μεταναστευση των εργαζόμενων και των μελών αυτών. Οι λειτουργίες περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τη δημιουργία και την εφαρμογή πολιτικής που αφορά τη μετανάστευση. Την ανταλλαγή πληροφοριών, την παροχή συμβουλών και τη συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές των άλλων κρατών μερών που εμπλέκονται στην μετανάστευση. Την παροχή κατάλληλων πληροφοριών, ειδικότερα στους εργοδότες. Δηλαδή, προτείνουν νόμους και κανονισμούς που αφορούν τη μετανάστευση και την απασχόληση, τις συμφωνίες που συνάπτονται με άλλα κράτη που αφορούν τη μετανάστευση και άλλα σχετικά θέματα.

Τα κράτη διευκολύνουν την παροχή κατάλληλων προξενικών και άλλων υπηρεσιών που είναι αναγκαίες για την ικανοποίηση των κοινωνικών, πολιτισμικών και άλλων αναγκών και μεταναστών εργαζόμενων και των μελών των οικογενειών τους.⁵²

Τα όργανα, οι εργοδότες ή τα πρόσωπα που ενεργούν για λογαριασμό τους λαμβάνουν άδεια για την διενέργεια άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, για παράδειγμα η έκδοση της σχετικής άδειας παραμονής, η έγκριση, η επιτήρηση του τρόπου λειτουργίας τους από τις δημόσιες αρχές των ενδιαφερόμενων κρατών

⁵²Νασκου –Περρακη Π., Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις, σελ.170.

μερών που διέπεται από εθνική νομοθεσία και πρακτική των εν λόγω κρατών, για παράδειγμα ομαλή επιστροφή των μεταναστών εργαζόμενων και των μελών των οικογενειών τους στο κράτος καταγωγής όταν αποφασίζουν να επιστρέψουν ή όταν εκπνέει η άδεια παραμονής ή εργασίας ή ακόμη όταν βρίσκονται παράνομα στο κράτος απασχόλησης.

Ενώ για τους μετανάστες εργαζόμενους που είναι νόμιμοι προκειμένου να προάγουν τις κατάλληλες οικονομικές συνθήκες για την εγκατάσταση τους, διευκολύνουν τη διαρκή κοινωνική και πολιτιστική επανενσωμάτωσή τους στο κράτος καταγωγής.

Τα κράτη-μέλη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη και την εξάλειψη παράνομων μετακινήσεων και την παράνομη απασχόληση των μεταναστών εργαζόμενων. Επίσης, μέτρα ανίχνευσης και εντοπισμού παράνομων μετακινήσεων των μεταναστών εργαζόμενων και επιβολή αποτελεσματικών κυρώσεων στα πρόσωπα, στις ομάδες ή στις οντότητες που οργανώνουν, εφαρμόζουν ή υποστηρίζουν την οργάνωση ή την πραγματοποίηση αυτών των μετακινήσεων. Μέτρα, τέλος, για την επιβολή αποτελεσματικών κυρώσεων σε πρόσωπα, ομάδες ή οντότητες που χρησιμοποιούν βία, απειλές ή εκβιασμούς κατά των μεταναστών εργαζόμενων ή των μελών των οικογενειών τους που είναι παράνομοι.

Για το σκοπό αυτό για παράδειγμα, έχει συσταθεί Επιτροπή Προστασίας των Δικαιωμάτων όλων των Μεταναστών Εργαζόμενων και των Μελών των οικογενειών τους (η αποκαλούμενη «Επιτροπή»)⁵³.

Κάθε κράτος-μέλος έχει το δικαίωμα να υιοθετήσει κριτήρια που ρυθμίζουν την είσοδο των μεταναστών εργαζόμενων και των μελών των οικογενειών τους.

Καμία διάταξη της παρούσας Σύμβασης δε μπορεί να ερμηνευθεί ως αναγνωρίζουσα για οποιοδήποτε κράτος, ομάδα ή πρόσωπο δικαίωμα δέσμευσης σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή διενέργεια πράξης που πλήττει κάποιο από τα δικαιώματα που αποτυπώνονται στην παρούσα Σύμβαση.

3.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ

Με τον όρο κοινωνική ένταξη εννοούμε τη διαδικασία με την οποία τα μέλη μιας κοινωνίας κατέχουν θέσεις και ρόλους προκειμένου να λειτουργήσει ομαλά το κοινωνικό σύστημα⁵⁴.

Κατά την Βεντούρα⁵⁵ κοινωνική ένταξη δεν σημαίνει τη μετάβαση από μία ομοιογενή κοινωνία σε μια ανομοιογενή. Σημαίνει τη μετάβαση από μια κατάσταση ήδη ανομοιογένειας σε μια νέα κατάσταση ανομοιογένειας.

⁵³ Νασκου –Περρακη Π., Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις, σελ.172..

⁵⁴ Abercrombie N., Hill S., Turner B., *Dictionary of sociology*, Penguin books, England,

⁵⁵ Βεντούρα Λ., *Μετανάστευση και έθνος, Μετασχηματισμοί στις συλλογικότητες και τις κοινωνικές θέσεις*, Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού, Αθήνα

Η πορεία προς την ιδεατή κατάσταση κατά την οποία απουσιάζουν οι διακρίσεις μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών στην νέα κοινωνία φιλοξενίας μεταναστών ονομάζεται ενσωμάτωση⁵⁶.

Η ενσωμάτωση αφορά ολόκληρη την κοινωνία και όχι μόνο τους ίδιους τους μετανάστες⁵⁷. Ενσωμάτωση είναι η ενεργός συμμετοχή στις κοινωνικές και οικονομικές δομές και λειτουργίες μιας κοινωνίας.

Σύμφωνα με την Παπαδοπούλου συχνά ο όρος «κοινωνική ένταξη» χρησιμοποιείται αντί του όρου «ενσωμάτωση» γιατί και οι δυο περιγράφουν και αναλύουν τις σημαντικότερες διαδικασίες συμμετοχής του ατόμου σε ένα κοινωνικό σύστημα και σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύνολο.⁵⁸ Στην πραγματικότητα θεωρεί ότι ο όρος «ενσωμάτωση» δεν έχει το ίδιο περιεχόμενο σε όλες τις εποχές και για όλες τις εθνικές κοινωνίες, εξαρτάται από την πολιτική και οικονομική συγκύρια αλλά και τις ιδιαιτερότητες της κάθε κοινωνίας.

Η ίδια θεωρεί ότι ο όρος αυτός της «ενσωμάτωσης» μετά τη δεκαετία του 50 ταυτίστηκε με τον όρο «αφομοίωση». Υποστήριξε ότι η πολιτισμική αφομοίωση προηγείται της πολιτικής, καθώς ο μετανάστης αρχικά αποδέχεται τους κανόνες συμπεριφοράς και τον τρόπο ζωής, μαθαίνει τη γλώσσα στη χώρα υποδοχής,

⁵⁶ Αμίσης Γ., Λαζαρίδης Γ., *Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Παπαζήσης, Αθήνα

⁵⁷ Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Αθήνα

⁵⁸ Παπαδοπούλου, σελ 39-43.

χωρίς την οποία θα ήταν αδύνατο να λειτουργήσει στην κοινωνία, έπειτα εισέρχεται σε κοινωνικές ομάδες και θεσμούς στην χώρα υποδοχής.

Αν και η ενσωμάτωση μπορεί να δηλώνει μια κατάσταση πλήρους αφομοίωσης ενός αλλοδαπού στην κοινωνία υποδοχής.

Σημαντικό ρόλο στις διαδικασίες των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής έχουν οι εκπαιδευτικοί θεσμοί, που αποτελούν τους βασικούς μηχανισμούς ένταξης η αποκλεισμού.⁵⁹

Στο σχολείο μεταβάλλεται ασυνείδητα ο τρόπος σκέψης τους των παιδιών των μεταναστών και έπειτα έχουν την επιθυμία για ενσωμάτωση.

Αναγνωρίζοντας, τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες ως κύρια αιτία της μετανάστευσης, αλλά και οι επιπτώσεις αυτής που είναι τόσο δημογραφικές, οικονομικές, κοινωνικές όσο και πολιτισμικές καθιστούν επιτακτική την ύπαρξη μεταναστευτικής πολιτικής των χωρών υποδοχής, έτσι ώστε η μετανάστευση να είναι περισσότερο θέμα διαχείρισης παρά κρίσης μιας χώρας λειτουργώντας προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

Εκτιμώντας, ότι το φαινόμενο της μετανάστευσης ταυτίζεται ως μια από τις πολιτισμικές αλλαγές μιας χώρας, η οποία είναι αποτέλεσμα μιας συνεχούς και

⁵⁹ Μουσουρου Α. Μ., Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ευρώπη και την Ελλάδα.

άμεσης επαφής διαφορετικών ομάδων σε μια χώρα που οδηγούν στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας του.⁶⁰

Για παράδειγμα, ευρωπαϊκές χώρες που έχουν εμπειρία σε θέματα μετανάστευσης τη δεκαετία του '80 η Γαλλία και η Γερμανία πέρασαν μια βαθιά κρίση εθνικής ταυτότητας. Η κοινωνική συνοχή σε εθνικό επίπεδο δοκιμάστηκε σοβαρά και αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αμφισβήτηση της εθνικής ταυτότητας, πράγμα για το οποίο το ζήτημα της εθνικής ταυτότητας έχει πλέον επαναπροσδιοριστεί.

Η περίπτωση της Ελλάδας αποτελεί περισσότερο χώρα αποστολής μεταναστών, σύμφωνα με την εμπειρία της στο παρελθόν, καθώς η είσοδος αλλοδαπών είναι σχετικά πρόσφατη, με αποτέλεσμα να αποτρέψουν την εκδήλωση πολιτισμικών συγκρούσεων ή κοινωνικών εντάσεων, όπως συνέβη σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

⁶⁰ Μουσουρου Α. Μ., Μεταναστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ευρωπη και την Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

4.1 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης⁶¹ ιδρύθηκε το 1951 και αποτελεί τον παγκόσμιο οργανισμό που αντικείμενο μελέτης, δράσης και λόγος ύπαρξής του είναι η μετανάστευση ενώ ταυτόχρονα και για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στο έργο του συνεργάζεται με κυβερνητικούς, διακυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς οργανισμούς. Οι κύριοι τομείς διαχείρισης μετανάστευσης⁶² είναι:

- Μετανάστευση και ανάπτυξη
- Διευκόλυνση της μετανάστευσης
- Ρύθμιση της μετανάστευσης
- Εξαναγκασμένη μετανάστευση

Κεντρικός άξονας του Διεθνούς αυτού Οργανισμού είναι η δημιουργία αποτελεσματικής πολιτικής με απώτερο στόχο τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την τοπική ανάπτυξη, την εθνική ασφάλεια, την κοινωνική συνοχή. Υποστηρίζει πολιτικές και στρατηγικές που προάγουν την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική συμμετοχή των μεταναστών στα υπάρχοντα νομικά πλαίσια των χωρών «προορισμών». Συνεισφέρει ως οργανισμός όχι μόνο στις στρατηγικές και τις πολιτικές που βοηθούν τους μετανάστες να εγκατασταθούν καλύτερα και ομαλότερα στις νέες κοινωνίες, αλλά και στις ίδιες κοινωνίες που φιλοξενούν τους

⁶¹ https://el.wikipedia.org/wiki/Διεθνής_Οργανισμός_Μετανάστευσης

⁶² <https://greece.iom.int/el/διεθνής-οργανισμός-μετανάστευσης-Η-υπηρεσία-του-ΟΗΕ-για-τη-μετανάστευση>

μετανάστες παρέχει αμέριστη βοήθεια προκειμένου να κατανοήσουν την θετική συνεισφορά των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες. Η διπλής κατεύθυνσης αυτή προσπάθεια του Διεθνούς Οργανισμού Μεταναστών είναι βασική και υψίστης σημασίας για την ύπαρξη πολυπολιτισμικών κοινωνιών. Ειδικότερα οι στόχοι του εν λόγω Διεθνούς Οργανισμού είναι:

- Η κοινωνική πρόσβαση των μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες
- Η πληροφόρηση γύρω από τη μετανάστευση
- Ενημέρωση κατά της ξενοφοβίας
- Δημιουργία κέντρων φιλοξενίας συμπεριλαμβάνοντας και την εκμάθηση ξένης γλώσσας
- Ανάπτυξη μεταναστευτικής πολιτικής
- Έρευνα και μελέτη για προγράμματα ένταξης μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες

Οι μετανάστες προστατεύονται από τα παρακάτω διεθνή σύμφωνα :

- Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα(1966)
- Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα(1966)
- Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού(1989)
- Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων Τρόπων Σκληρής,Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας(1984)
- Διεθνής Σύμβαση σχετικά με την Προστασία των Προσώπων από τη Βίαιη Εξαφάνιση(2007)

- Διεθνής Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων Όλων των Μεταναστών Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους(1990)
- Πρωτόκολλο κατά της Λαθραίας Μεταφοράς Μεταναστών δια Ξηράς, Αέρος και Θαλάσσης, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διασυνοριακού Οργανωμένου Εγκλήματος(2016)
- Συμβούλιο της Ευρώπης, Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών(1950)
- Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (αναθεωρημένος)(2016)

Οι περισσότεροι μετανάστες είναι άνθρωποι σε δυσχερή οικονομική κατάσταση που βρίσκονται σε ένα εντελώς καινούργιο και νέο περιβάλλον, με όλες τις δυσκολίες που αυτό συνεπάγεται και πρώτη και καλύτερη αυτή της γλώσσας, καλούμενοι να ανταπεξέλθουν και να επιβιώσουν στην νέα και ξένη για αυτούς κοινωνία.

Η πολιτιστική ολοκλήρωση έρχεται μέσα από την κοινή πολιτιστική κληρονομία από την ενότητα με όλες τις πολιτισμικές διαφορές σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Κατά συνέπεια, διεθνείς οργανισμοί όπως ο Διεθνής Οργανισμός Μεταναστών μπορεί να παρέμβει σε τέτοιου είδους διαδικασίες. Όταν ένας άνθρωπος (μετανάστης) βρίσκεται για πρώτη φορά αντιμέτωπος με έναν νέο πολιτισμό, χρειάζεται χρόνο προσαρμογής, ο οποίος εξαρτάται από την απόσταση που έχει ο νέος πολιτισμός με τον δικό του, από την εκπαίδευσή του, από το χρόνο διαμονής

του στην νέα κοινωνία, από προηγούμενη παρόμοια εμπειρία του. Στο τέλος έρχεται ή προσαρμογή με την εκμάθηση της γλώσσας και της νέας κουλτούρας. Ο ρόλος των αποφάσεων των διεθνών οργανισμών έγκειται στην διαδικασία της προσαρμογής χωρίς να χρειαστεί να αποπολιτιστεί ο μετανάστης. Με λίγα λόγια στόχος είναι η προσαρμογή του με αμφίδρομη προσπάθεια του μετανάστη και της κοινωνίας με τρόπο όμως που να μην χάσει τα αυθεντικά πολιτιστικά του χαρακτηριστικά και να μπορεί να λειτουργεί σε ένα διαφορετικό πολιτιστικό περιβάλλον εξασκώντας παράλληλα τις προσωπικές του πολιτιστικές συνήθειες και χωρίς να διαταράσσεται η κοινή τάξη και ασφάλεια.

Η ειρηνική εγκατάστασή τους, η αποδοχή από τις τοπικές κοινωνίες και η εφαρμογή των μέτρων προστασίας των δικαιωμάτων τους από τους διεθνείς οργανισμούς μπορούν να διασφαλίσουν μια ειρηνική ύπαρξη πολυπολιτισμικών κοινωνιών.

Η σύμβαση Προστασίας των Πολιτιστικών Αγαθών σε περίπτωση ένοπλης Σύρραξης επίσης προστατεύει την πολυπολιτισμικότητα. Οι μετανάστες έχουν δημιουργήσει πολιτισμούς και πολιτιστικά έργα όχι μόνο στη χώρα τους αλλά σε διάφορες περιοχές. Η εν λόγω σύμβαση προστατεύει τα πολιτιστικά αγαθά από λεηλασίες και καταστροφές σεβόμενη την έννοια του πολιτισμού και της κουλτούρας εθνών και μειονοτήτων.

Η Ελλάδα ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφαρμόζει τις αποφάσεις των διεθνών οργανισμών και ειδικά για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες στις πολιτικές της. Η γενική μεταναστευτική πολιτική συμφωνεί με τις γενικές

κατευθυντήριες γραμμές που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δυσμενής κατάσταση των μεταναστών αποδεικνύει ότι οι μεταναστευτικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν δεν ήταν αρκετά αποδοτικές και αποτελεσματικές.⁶³

Οι μεγαλύτερες διαφορές των μεταναστών που υπάρχουν κατά την έλευσή τους στη χώρα υποδοχής είναι η γλώσσα και η δυσκολία μέσω της γλώσσας ανεύρεσης εργασίας. Η κουλτούρα και οι πολιτισμικές διαφορές υπάρχουν. Το γεγονός ότι σχεδόν όλες οι κοινωνίες, άλλες σε μεγαλύτερο και άλλες σε μικρότερο βαθμό, δεν είναι ώριμες να δεχτούν τη διαφορετικότητα των μεταναστών και κυρίως την πολιτισμική διαφορετικότητα τους απομονώνει αναπόφευκτα. Με αυτόν τον τρόπο η προστασία που βιώνουν από τους διεθνείς οργανισμούς διατηρεί ανεξίτηλη την πολιτισμική τους κουλτούρα. Αυτή είναι και η χρησιμότητα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ και οι διεθνείς διακηρύξεις και συμβάσεις, να προστατεύουν δηλαδή με κάθε τρόπο και μέσω τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων και να καλλιεργήσουν το έδαφος σε όλες τις κοινωνίες να αποδεχτούν αυτές τις μειονότητες με τις πολιτισμικές διαφορές τους.

4.2 ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η έννοια της πολυπολιτισμικότητας σχετίζεται με την διαπολιτισμική εκπαίδευση⁶⁴, επειδή εφιστά την προσοχή στις μεταβολές και τις τάσεις που παρατηρούνται στις κοινωνίες, στους πολιτισμούς και στις γλώσσες.

⁶³ Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Αθήνα

Οι βασικές αρχές που διέπουν τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση είναι οι εξής:

- Η αναγνώριση της ισοτιμίας των πολιτισμών και της μεταξύ τους αλληλεπίδρασης.
- Η ισοτιμία του μορφωτικού κεφαλαίου ατόμων διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης.
- Η εξασφάλιση του δικαιώματος όλων για ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση και στη ζωή.
- Ο κάτω από πολιτισμικές συνθήκες αναπτυσσόμενος άνθρωπος ως αφετηρία και στόχος της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής πράξης.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης για την εκπαίδευση και την πολιτισμική ανάπτυξη των μεταναστών ορίζει τη διαπολιτισμική προσέγγιση με βάση τα παρακάτω τέσσερα βασικά στοιχεία:

- Στην πλειονότητά τους οι κοινωνίες μας είναι πολυπολιτισμικές με τάσεις διεύρυνσης της πολυπολιτισμικότητας
- Κάθε πολιτισμός έχει τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που πρέπει να αναγνωρίζονται και να γίνονται σεβαστά
- Η πολυπολιτισμικότητα αποτελεί εν δυνάμει προνόμιο
- Για να αξιοποιηθεί το προνόμιο της πολυπολιτισμικότητας πρέπει να διασφαλιστεί η αλληλεπίδραση ανάμεσα στους διάφορους πολιτισμούς χωρίς

⁶⁴https://el.wikipedia.org/wiki/Διαπολιτισμική_εκπαίδευση

να εξαφανίζεται η ιδιαίτερη ταυτότητα κανενός και η μετατροπή της πολυπολιτισμικής κατάστασης σε διαπολιτισμική

Ως βασικά χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αναφέρονται ότι:

- Αποτελεί βασική αρχή και στόχο που διέπει κάθε σχολική δραστηριότητα
- Πεδίο αναφοράς της είναι η άμεση εμπειρία των παιδιών στις χώρες υποδοχής
- Διευρύνει τους υφιστάμενους εκπαιδευτικούς στόχους του σχολείου
- Προκαλεί την αμοιβαία επίδραση των πολιτισμών των χωρών καταγωγής και υποδοχής
- Δημιουργεί προϋποθέσεις για αποδοχή της νέας πολιτισμικής πραγματικότητας και της δυναμικής της στις χώρες υποδοχής
- Προξενεί επανεξέταση, αναθεώρηση και διεύρυνση των κοινωνικοκεντρικών και εθνοκεντρικών κριτηρίων του σχολείου
- Διευρύνει την οπτική μέσα από την οποία βλέπεται η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, τα παιδιά και οι ενήλικες
- Αποτελεί μέσο για την αξιολόγηση των ευκαιριών στη ζωή και για την επίτευξη της μέγιστης δυνατής κοινωνικής και οικονομικής ένταξης

Το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης υπόσχεται εναλλακτικές προτάσεις ανατρέποντας το μονοπολιτισμικό προσανατολισμό και διατυπώνει καινούρια άποψη για τις διαδικασίες διαμόρφωσης ενός νέου πολίτη, ικανού να λειτουργεί και να επικοινωνεί στη νέα πολυπολιτισμική πραγματικότητα.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της εντείνουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να θεσπίσουν μια αποτελεσματική, ανθρωπιστική και ασφαλή ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική.

Μετά την κορύφωση της μεταναστευτικής κρίσης το 2015, η Ευρωπαϊκή Ένωση εφάρμοσε μέτρα για τη βελτίωση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων και των μεταναστευτικών ροών. Με αυτόν τον τρόπο, οι παράτυπες αφίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκαν. Υπάρχει αλλαγή στην τάση και τα ρεύματα της μετανάστευσης τα τελευταία χρόνια.

4.3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ

Η θέσπιση ενός συστήματος ασύλου⁶⁵ «δίκαιου και αποτελεσματικού» αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας σύγχρονης και ολοκληρωμένης πολιτικής της διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών. Η δίκαιη αλλά ταχεία διαδικασία του ασύλου, εξασφαλίζει ότι οι αμιγώς οικονομικοί μετανάστες δεν έχουν λόγο να καταφύγουν στο σύστημα ασύλου, εφόσον γνωρίζουν πως η απόρριψη της αίτησής τους θα γίνει σύντομα, ενώ οι πραγματικοί πρόσφυγες λαμβάνουν τα ευεργετήματα που προβλέπονται από τις διεθνείς συμβάσεις και την εθνική νομοθεσία σε εύλογο χρόνο.

Η συνεργασία των χωρών καταγωγής είναι απολύτως αναγκαία. Σε διαφορετική περίπτωση υπάρχει παραβίαση των διεθνών κανόνων.

⁶⁵ <http://asylo.gov.gr/>

Το «άσυλο» αναφέρεται συχνά και ως πολιτικό άσυλο. Ο όρος “αιτών άσυλο” χρησιμοποιείται ως συνώνυμος του όρου «αιτών διεθνή προστασία». Στην Ευρωπαϊκή νομοθεσία ο όρος «δικαιούχος διεθνούς προστασίας» καλύπτει αυτούς στους οποίους έχει χορηγηθεί πολιτικό άσυλο και τους δικαιούχους επικουρικής προστασίας.

Σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ),⁶⁶ άσυλο παρέχεται σε ανθρώπους που προσπαθούν να αποφύγουν δίωξη ή σοβαρή βλάβη.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι κατά κύριο λόγο αρμόδια για τον καθορισμό τόσο των διαδικασιών εισόδου μεταναστών στο έδαφός τους όσο και του αριθμού των οικονομικών μεταναστών που θα κάνουν δεκτούς. Για τη συμπλήρωση και εναρμόνιση των εθνικών μεταναστευτικών πολιτικών, η ΕΕ προωθεί τη δημιουργία ενός κοινού νομικού πλαισίου. Αυτό ορίζει τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής ορισμένων κατηγοριών μεταναστών, όπως φοιτητών, ερευνητών και εργαζομένων, με στόχο την απλούστευση των διαδικασιών εισδοχής και την εξασφάλιση ισοδύναμων δικαιωμάτων σε όλη την Ένωση. Για παράδειγμα, οι υπήκοοι χωρών εκτός ΕΕ, οι οποίοι διαμένουν νόμιμα σε κράτος μέλος της ΕΕ για τουλάχιστον πέντε χρόνια, μπορούν να αποκτήσουν το καθεστώς του «μακροχρόνια διαμένοντος», το οποίο είναι κοινό σε όλη την ΕΕ και τους παρέχει ένα φάσμα οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων παρόμοιων με εκείνα που έχουν οι πολίτες της ΕΕ.

⁶⁶http://includu.eu/files/migration_el.

Από το 1999 η ΕΕ καταβάλλει προσπάθειες για τη δημιουργία ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (ΚΕΣΑ). Το 2013 θεσπίστηκαν ορισμένες νομοθετικές πράξεις δεύτερης γενιάς, οι οποίες θα εναρμονίσουν ορισμένες πτυχές των εθνικών διαδικασιών ασύλου και θα διασφαλίσουν ότι αυτές είναι ασφαλείς, δίκαιες και αποτελεσματικές και δεν μπορούν να γίνουν αντικείμενο κατάχρησης. Βασικό σημείο του κοινού συστήματος είναι η εναρμόνιση των προτύπων προστασίας και υποδοχής στην ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό, τα άτομα που ζητούν άσυλο θα έχουν τις ίδιες ευκαιρίες για διεθνή προστασία σε όλη την Ένωση. Παράλληλα, το κοινό σύστημα ενισχύεται από την αποτελεσματική στην πράξη συνεργασία και αλληλεγγύη των κρατών μελών της ΕΕ τόσο μεταξύ τους όσο και με τις χώρες καταγωγής ή διέλευσης των ατόμων που ζητούν άσυλο.

Όροι υποδοχής των αιτούντων άσυλο Στους αιτούντες άσυλο που αναμένουν απόφαση σχετικά με την αίτησή τους πρέπει να χορηγούνται ορισμένα βασικά στοιχεία που να τους εγγυώνται ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. Η εφαρμογή, επίσης, κατάλληλων και συγκρίσιμων όρων υποδοχής στο σύνολο της Ένωσης θα πρέπει να αποθαρρύνει τους αιτούντες άσυλο να μετακινούνται από το ένα κράτος μέλος στο άλλο σε αναζήτηση πιο γενναιόδωρης μεταχείρισης. Σύμφωνα με τα κοινά ελάχιστα πρότυπα για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο, τα κράτη μέλη της ΕΕ οφείλουν να τους παρέχουν υλική υποστήριξη, όπως π.χ. κατάλυμα, ιματισμό, τρόφιμα και λίγα χρήματα για τα καθημερινά τους έξοδα. Πρέπει επίσης να τους εξασφαλίζουν ιατρική και ψυχολογική περίθαλψη και, για τα παιδιά, πρόσβαση στην εκπαίδευση. Οι αιτούντες άσυλο έχουν επίσης δικαίωμα σε

οικογενειακή ενότητα, επαγγελματική κατάρτιση και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, απόκτηση θέσης εργασίας.

Το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) (2014-2020) θα συμβάλει στη στήριξη και τη βελτίωση των προσπαθειών που καταβάλλουν τα κράτη μέλη της ΕΕ για την πλήρη και ορθή εφαρμογή του ΚΕΣΑ. Η εξασφάλιση των κατάλληλων όρων υποδοχής στους εκτοπισμένους και όσους ζητούν και δικαιούνται διεθνή προστασία αποτελεί μία από τις σημαντικές δράσεις που πρέπει να υποστηριχθούν.

Η ΕΕ θα εντείνει τις προσπάθειές της για την υποστήριξη των τρίτων χωρών σε θέματα ασύλου, κυρίως μέσω περιφερειακών προγραμμάτων προστασίας. Το Ταμείο υποστήριξε επίσης εθνικές δράσεις μετεγκατάστασης, που συνίστανται στη μεταφορά από ένα κράτος μέλος της ΕΕ σε άλλο ατόμων που χρειάζονται διεθνή προστασία, ή στη μεταφορά τους από μια τρίτη χώρα σε κράτος μέλος της ΕΕ, γνωστή ως επανεγκατάσταση.⁶⁷

4.4 ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ –ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΗ

Ιθαγένεια ονομάζεται⁶⁸ ο δημοσίου δικαίου νομικός δεσμός που συνδέει το άτομο με την πολιτεία στο λαό της οποίας ανήκει. Με άλλη διατύπωση, "η νομική και πολιτική ιδιότητα ενός ατόμου ως πολίτη ενός κράτους με το κράτος στο οποίο ανήκει". Ο όρος υπηκοότητα στην ελληνική νομική γλώσσα είναι ταυτόσημος με

⁶⁷ http://includu.eu/files/migration_el.

⁶⁸ <https://el.wikipedia.org/wiki/Ιθαγένεια>

αυτόν της ιθαγένειας, και χρησιμοποιείται παράλληλα (λέμε π.χ. ελληνική ιθαγένεια, αλλά Έλληνας υπήκοος (όχι Έλληνας ιθαγενής).

Κάθε άνθρωπος αποκτά ιθαγένεια τη στιγμή που γεννιέται, κατά κανόνα την ίδια με έναν από τους γονείς του (δίκαιο του αίματος) ή υπό προϋποθέσεις του τόπου γέννησής του (δίκαιο του εδάφους). Κατά τη διάρκεια της ζωής του ενδέχεται να αποκτήσει νέα ιθαγένεια οικειοθελώς - η διαδικασία αυτή ονομάζεται πολιτογράφηση.

Στην ελληνική νομική γλώσσα δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των όρων «ιθαγένεια» και «υπηκοότητα», οι οποίοι έχουν στη χώρα μας ταυτόσημο περιεχόμενο, δηλώνοντας τον "δημόσιου δικαίου» νομικό δεσμό που συνδέει το άτομο με την πολιτεία στο λαό της οποίας ανήκει, ασχέτως αν μέσα, ετυμολογικές ιστορικές ερμηνείες, άτομα ή νοοτροπίες διαχωρίζουν το νόημά τους, ενώ πολιτογράφηση είναι η απόκτηση ιθαγένειας από αλλοδαπό. Υπεύθυνη για την πολιτογράφηση αλλοδαπών είναι η Επιτροπή Πολιτογράφησης, που υπάγεται στην Διεύθυνση Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Η μακρά διαμονή των μεταναστών, η μετέπειτα κοινωνική ένταξή τους στο κράτος υποδοχής συνδέεται με την χορήγηση ιθαγένειας, δηλαδή την ολοκληρωμένη απονομή του συνόλου των δικαιωμάτων που εγγυάται μια σύγχρονη πολιτεία, ειδικά όταν έχει προηγηθεί η ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και η συμμετοχή αυτών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας υποδοχής.

Μετα την αρχή ισότητας μεταναστών, τα δικαιώματα που τους απονέμονται είναι για παράδειγμα στην εργασία, στην υγεία και στη μόρφωση, αρκεί να αφορά νόμιμους μετανάστες.

Η χορήγηση της ιθαγένειας, όπου κάθε κράτος έχει τα δικά του κριτήρια ώστε να τη χορηγήσει, δεν θεωρείται ότι οι μόνιμα εγκαταστημένοι μετανάστες αλλάζουν και την εθνική τους ταυτότητα, καθώς πρόκειται μόνο για ένα διεθνώς προστατευόμενο δικαίωμα που μπορεί να έχουν οι μόνιμα εγκαταστημένοι μετανάστες για διευκόλυνση της εγκατάστασής τους στη χώρα υποδοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.1 ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ

Η Διεθνής Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, όπως συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967, κείμενα που έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα, ορίζει διεθνώς ως «πρόσφυγα» κάθε πρόσωπο που:

«συνεπεία γεγονότων επελθόντων προ της 1ης Ιανουαρίου 1951 και δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μη έχουν υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενον συνεπεία τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγουμένης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δύναται, ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να επιστρέφει εις ταύτην⁶⁹».

Δηλαδή, κάθε πρόσωπο που, λόγω εξωτερικής επιδρομής, κατοχής, ξένης κυριαρχίας, γεγονότων που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη, είτε σε τμήμα είτε ολόκληρη τη χώρα καταγωγής ή ιθαγένειάς του, εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει τον τόπο της συνήθους διαμονής του, με σκοπό να αναζητήσει καλύτερες συνθήκες επιβίωσης έξω από τη χώρα της καταγωγής ή της ιθαγενείας του.

⁶⁹Ν. 3989/59 “Περί κυρώσεως της πολυμερούς συμβάσεως περί της νομικής κατάστασης των προσφύγων”, ΦΕΚ 201-26.09.1959

Η αντικειμενικότητα του δικαιολογημένου φόβου προέρχεται από τη δίωξη. Μέσα στην σύμβαση δεν ορίζεται με ακρίβεια τι θεωρείται δίωξη, αναφέρεται σε εκείνους «των οποίων η ζωή ή η ελευθερία απειλείται». Σύμφωνα με τη Νασκού Περράκη, η οποία αναφέρει συγκεκριμένα τα χαρακτηριστικά αυτής της δίωξης : α. απειλή της ζωής, της ελευθερίας, ή της σωματικής ακεραιότητας β. να έχουν ληφθεί οικονομικά μέτρα εναντίον του ατόμου γ. συνεχείς συλλήψεις λόγω αντικυβερνητικής δράσης δ. φυλάκιση ή κράτηση για πάνω από 3 μήνες ε. εκτόπιση μέσα στην χώρα διαμονής στ. έκδοση σε χώρα που υπάρχει απειλή⁷⁰.

Κρίνεται πολύ σημαντικό να διαφοροποιηθεί η έννοια του όρου «πρόσφυγα» και αυτή του όρου «μετανάστη», παρόλο που τις περισσότερες φορές υπόκεινται σε ένα είδος ταύτισης. Ο πρόσφυγας εξαναγκάζεται να φύγει από την χώρα του, σε αντίθεση με τον μετανάστη που εγκαταλείπει οικειοθελώς τη χώρα του με σκοπό να εγκατασταθεί αλλού. Η σύγχυση των όρων μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, καθώς και παρανοήσεις για το άσυλο και την μετανάστευση.

Οι πρόσφυγες ορίζονται και προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο, οι οποίοι κατα συνεπεία των καταστάσεων που βιώνουν χρειάζονται «διεθνή προστασία».

Η κατάστασή τους είναι συχνά τόσο επικίνδυνη και αφόρητη ώστε διασχίζουν εθνικά σύνορα για να αναζητήσουν ασφάλεια σε γειτονικές χώρες κι έτσι

⁷⁰ Νάσκου Περράκη Π., "Δικαιώματα και υποχρεώσεις στα πλαίσια της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων: Γενική θεώρηση", περιοδικό Κοινωνικής Εργασίας, τεύχος 26, Αθήνα, 1992

αναγνωρίζονται διεθνώς ως «πρόσφυγες» με πρόσβαση σε βοήθεια από κράτη, την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και άλλες σχετικές οργανώσεις. Αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες επειδή ακριβώς είναι πολύ επικίνδυνο γι' αυτούς να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και ως εκ τούτου χρειάζονται άσυλο σε κάποια άλλη χώρα. Πρόκειται γι' ανθρώπους για τους οποίους η άρνηση ασύλου θα έχει ενδεχομένως θανάσιμες συνέπειες.

Το ειδικό νομικό καθεστώς προστασίας των δικαιωμάτων των προσφύγων αναφέρεται ως «διεθνής προστασία». Το σκεπτικό για τη δημιουργία του καθεστώτος αυτού έγκειται στο γεγονός ότι οι πρόσφυγες είναι άνθρωποι που βρίσκονται σε μια συγκεκριμένη κατάσταση που απαιτεί πρόσθετες διασφαλίσεις. Οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες δεν έχουν την προστασία της δικής τους χώρας.

Η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951, (Γενεύη) θέτει τα διεθνή κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογείται

οποιοδήποτε μέτρο για την προστασία και μεταχείριση των προσφύγων. Η πιο σημαντική διάταξη, η αρχή της μη επαναπροώθησης (δηλαδή η απαγόρευση αναγκαστικών επιστροφών) που περιέχεται στο άρθρο 33⁷¹, είναι ο πυρήνας του καθεστώτος προστασίας. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι πρόσφυγες δεν πρέπει να απελαύνονται ή να επιστρέφονται σε καταστάσεις όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία τους. Τα Κράτη φέρουν την πρωταρχική ευθύνη για την προστασία

⁷¹ https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_GR.pdf

αυτή. Η Ύπατη Αρμοστεία συνεργάζεται στενά με τις κυβερνήσεις, τις συμβουλεύει και τις στηρίζει όταν χρειάζεται για την εφαρμογή των ευθυνών τους.

Η Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 έχουν σώσει εκατομμύρια ζωές και επομένως αποτελούν θεμέλια για τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πάνω στα οποία βασιζόμαστε σήμερα.

Έχει επανειλημμένα αποδείξει την προσαρμοστικότητα της στις εκάστοτες περιστάσεις και θεωρείται από τα δικαστήρια ως ένα εργαλείο ικανό να παρέχει προστασία σε πρόσφυγες σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η μεγαλύτερη πρόκληση όσον αφορά στην προστασία των προσφύγων, είναι η εναρμόνιση των κρατών μελών με τη Σύμβαση παρά η Σύμβαση αυτή καθαυτή. Η πραγματική πρόκληση είναι η εξεύρεση αποτελεσματικών μεθόδων εφαρμογής της Σύμβασης σ' ένα πνεύμα διεθνούς συνεργασίας.

5.2 ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ-ΔΥΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Τα παγκόσμια στατιστικά στοιχεία για τη διεθνή μετανάστευση τείνουν να χρησιμοποιούν τον όρο 'διεθνής μετανάστευση' για να περιγράψουν, μεταξύ άλλων, μετακινήσεις αιτητών ασύλου και προσφύγων. Ωστόσο, η πρακτική αυτή μπορεί αφενώς να προκαλέσει σύγχυση και αφετέρου να επιφέρει σοβαρές συνέπειες στις ζωές και ασφάλεια των προσφύγων. Συνήθως, ο όρος 'μετανάστευση' παραπέμπει σε μια εθελοντική διαδικασία, όπως για παράδειγμα όταν κάποιο άτομο διασχίζει σύνορα γι'αναζήτηση καλύτερων βιοποριστικών ευκαιριών. Αυτό δεν ισχύει για τους πρόσφυγες οι οποίοι δεν μπορούν να

επιστρέψουν με ασφάλεια στην πατρίδα τους και ως εκ τούτου χρήζουν διεθνούς προστασίας όπως αυτή προβλέπεται από το διεθνές δίκαιο.

Η σύμπτυξη των ορισμών ‘πρόσφυγες’ και ‘μετανάστες’⁷², αποπροσανατολίζει από τη νομική προστασία που χρειάζονται οι πρόσφυγες, όπως για παράδειγμα την προστασία από επαναπροώθηση και την απαγόρευση της ποινικοποίησης της παράτυπης εισόδου σε μια χώρα προς αναζήτηση ασφάλειας. Δεν υπάρχει τίποτε παράνομο στην προσπάθεια αναζήτησης ασύλου – αντιθέτως, πρόκειται για οικουμενικό ανθρώπινο δικαίωμα.

Η ταύτιση προσφύγων με μετανάστες μπορεί ακόμα να οδηγήσει στην αποδυνάμωση της υποστήριξης της κοινής γνώμης απέναντι στους πρόσφυγες, καθώς επίσης και απέναντι στο θεσμό του ασύλου, ειδικά σε μια περίοδο όπου οι πρόσφυγες χρειάζονται περισσότερη προστασία από ποτέ.

Πρέπει να συμπεριφερόμαστε σε όλους του ανθρώπους με σεβασμό και αξιοπρέπεια. Πρέπει να διασφαλίσουμε το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών. Παράλληλα, πρέπει να παρέχουμε κατάλληλη νομική και επιχειρησιακή βοήθεια στους πρόσφυγες προς αντιμετώπιση της παρούσας κατάστασης. Γι’ αυτούς τους λόγους, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες πάντα αναφέρεται σε ‘πρόσφυγες’ και ‘μετανάστες’ ξεχωριστά, έτσι ώστε να υπάρχει σαφήνεια αναφορικά με τις αιτίες και

⁷²Σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1990 των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία των Δικαιωμάτων Όλων των Μεταναστών Εργαζομένων και των Μελών των Οικογενειών τους ταυτίζει περισσότερο τον «μετανάστη» με την έννοια του «εργαζόμενου μετανάστη».

τον χαρακτήρα των προσφυγικών ροών και για να διασφαλίζεται η τήρηση των συγκεκριμένων υποχρεώσεων έναντι των προσφύγων σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

Οι παράγοντες που οδηγούν στην μετακίνηση των ανθρώπων είναι πολύπλοκοι. Οι αιτίες είναι συχνά σύνθετες. Κάποιοι μετανάστες μετακινούνται για λόγους εξεύρεσης εργασίας έτσι ώστε να βελτιώσουν τις ζωές τους, άλλοι για να αποκτήσουν πρόσβαση στη παιδεία, την οικογενειακή επανένωση, ή για άλλους λόγους. Άλλοι μετακινούνται για να ανακουφιστούν από τις αρνητικές συνέπειες φυσικών καταστροφών, λιμών ή της απόλυτης φτώχειας. Τα άτομα που εγκαταλείπουν τις χώρες τους για αυτούς τους λόγους συνήθως δεν θεωρούνται πρόσφυγες σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

Οι λόγοι για τους οποίους ένας μετανάστης μπορεί να εγκαταλείψει τη χώρα του είναι συνήθως επιτακτικοί και είναι σημαντικό να βρεθούν οι τρόποι για την κάλυψη των αναγκών τους και για την προστασία των ανθρωπίνων τους δικαιωμάτων. Οι μετανάστες προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο για τα ανθρωπίνια δικαιώματα. Προστασία η οποία πηγάζει από την θεμελιώδη αξιοπρέπεια κάθε ανθρώπου. Η μη παροχή προστασίας σύμφωνα με Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες. Μπορεί να ισοδυναμεί με παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως σοβαρές διακρίσεις, αυθαίρετη σύλληψη ή κράτηση, ή αναγκαστική εργασία, δουλεία, ή συνθήκες εργασίας που συνιστούν εκμετάλλευση. Επιπλέον, ορισμένοι μετανάστες, να είναι θύματα εμπορίας ανθρώπων ή ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών ή παιδιά μεταναστών χωρισμένα από τους γονείς ή κηδεμόνες τους, ενδεχομένως να έχουν ιδιαίτερες

ανάγκες για προστασία και βοήθεια, κι έχουν το δικαίωμα κάλυψης των εν λόγω αναγκών. Η Ύπατη Αρμοστεία στηρίζει τη διαχείριση της μετανάστευσης κατά τρόπο που να υπάρχει σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων που βρίσκονται σε κίνηση.

Ο όρος «αναγκαστική μετανάστευση» (forced migration)⁷³ χρησιμοποιείται μερικές φορές από τους κοινωνικούς επιστήμονες και άλλους ως ένας γενικός όρος που καλύπτει πολλές μορφές εκτοπισμού ή ακούσιας μετακίνησης είτε εκτός είτε στο εσωτερικό μίας χώρας. Για παράδειγμα, ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί για ανθρώπους που έχουν εκτοπιστεί λόγω περιβαλλοντικών καταστροφών, συγκρούσεων, λιμού, ή λόγω μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Ο όρος «αναγκαστική μετανάστευση» δεν είναι νομικός και όπως και στην περίπτωση της έννοιας «μετανάστευση», δεν υπάρχει καθολικά αποδεκτός ορισμός. Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα περιπτώσεων. Αντίθετα, οι πρόσφυγες, προσδιορίζονται επακριβώς κάτω από το διεθνές και περιφερειακό προσφυγικό δίκαιο, και τα κράτη έχουν συμφωνήσει σε ένα καλά προσδιορισμένο πλέγμα νομικών υποχρεώσεων απέναντί τους. Η αναφορά σε πρόσφυγες ως «εξαναγκασμένους μετανάστες» μετατοπίζει την προσοχή από τις ιδιαίτερες ανάγκες των προσφύγων και των αντίστοιχων νομικών υποχρεώσεων που η διεθνής κοινότητα έχει συμφωνήσει. Για ν' αποφευχθεί η σύγχυση, η Ύπατη Αρμοστεία αποφεύγει τη χρήση του όρου

⁷³ https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_GR.pdf

«αναγκαστική μετανάστευση» σε σχέση με μετακινήσεις προσφύγων και άλλες μορφές εκτοπισμού.

Η προτιμώμενη πρακτική της Ύπατης Αρμοστείας είναι όπως γίνεται αναφορά σε «πρόσφυγες και μετανάστες» όταν πρόκειται για μικτές ομάδες ανθρώπων εν κινήσει. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να καταστεί δυνατή η αναγνώριση ότι όλοι οι άνθρωποι εν κινήσει έχουν ανθρώπινα δικαιώματα που πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού, προστασίας και εφαρμογής και ότι οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο έχουν ιδιαίτερες ανάγκες και δικαιώματα, τα οποία προστατεύονται από ένα συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο.

Μερικές φορές, ο όρος «μικτή μετανάστευση» και συναφείς όροι όπως «μικτές ροές» ή «μικτές μετακινήσεις», μπορούν να χρησιμοποιηθούν αναφορικά με το φαινόμενο των προσφύγων και μεταναστών (περιλαμβανομένων των θυμάτων εμπορίας ή άλλων ευάλωτων μεταναστών) οι οποίοι ταξιδεύουν μαζί χρησιμοποιώντας τις ίδιες οδούς

Από την άλλη πλευρά, ο όρος «μικτός μετανάστης» δεν είναι σαφής. Πρόκειται για όρο ο οποίος χρησιμοποιείται από ορισμένους για να περιγράψει εν συντομία πρόσωπο το οποίο ταξιδεύει ανάμεσα σε μικτά μεταναστευτικά ρεύματα και του οποίου το ατομικό καθεστώς δεν είναι γνωστό ή που ενδεχομένως να ταξιδεύει για πολλαπλούς, επικαλυπτόμενους λόγους. Ενδέχεται να προκαλέσει σύγχυση και να υπερκαλύψει τις συγκεκριμένες ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών μέσα σ' αυτό το φαινόμενο. Δεν συνιστάται η χρήση του όρου αυτού.

Ένας πρόσφυγας δεν παύει να είναι πρόσφυγας ή δεν γίνεται «μετανάστης» απλώς και μόνο επειδή αφήνει μία χώρα υποδοχής για να ταξιδεύσει σε άλλη. Ένας άνθρωπος είναι πρόσφυγας εξαιτίας της έλλειψης προστασίας από τη χώρα καταγωγής του. Η μετάβασή του σε μια νέα χώρα ασύλου δεν αναιρεί το γεγονός αυτό, επομένως δεν επηρεάζεται το προσφυγικό καθεστώς του εν λόγω ατόμου. Το άτομο που πληρεί τα κριτήρια για το καθεστώς του πρόσφυγα παραμένει πρόσφυγας, ανεξάρτητα από τη συγκεκριμένη διαδρομή και τα διάφορα στάδια του ταξιδιού αναζήτησης προστασίας ή ευκαιριών για να διαμορφώσει τη ζωή του.

5.3 ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ (UNHCR)- ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) έχει αναλάβει την προστασία των προσφύγων, το νομικό καθεστώς των οποίων προσδιορίζεται από δυο διεθνή όργανα, τη Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων (1951) και το Πρωτόκολλό της (1967). Η Ύπατη Αρμοστεία εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και έχει σύμβουλο μια Εκτελεστική Επιτροπή διορισμένη από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο.⁷⁴

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR)⁷⁵ έχει έδρα τη Γενεύη της Ελβετίας και έχει αναλάβει από τα Ηνωμένα Έθνη την εντολή να καθοδηγεί και

⁷⁴ Νασκού – Περράκη Π., Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 85.

⁷⁵ <http://www.unhcr.gr>

να συντονίζει την δράση για την προστασία των προσφύγων παγκοσμίως και για την επίλυση των προβλημάτων τους.

Ο κύριος σκοπός της Ύπατης Αρμοστείας είναι η εξασφάλιση των δικαιωμάτων και της ευημερίας των προσφύγων. Η Ύπατη Αρμοστεία αγωνίζεται για να εξασφαλίζει ότι όλοι μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα να ζητήσουν άσυλο και να βρουν ασφαλές περιβάλλον σε κάποια άλλη χώρα, καθώς και να επιστρέφουν εθελοντικά στην πατρίδα τους. Παράλληλα με βοήθεια προς τους πρόσφυγες για να επιστρέφουν στην χώρα τους ή να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα, η Ύπατη Αρμοστεία αναζητεί επίσης και μόνιμες λύσεις στο πρόβλημά τους.

Η διεθνής προσφυγική νομοθεσία παρέχει ένα θεμελιώδες πλαίσιο αρχών για τις ανθρωπιστικές δραστηριότητες της Ύπατης Αρμοστείας.

Στις προσπάθειές της να προστατεύσει τους πρόσφυγες και να προωθήσει λύσεις για τα προβλήματά τους, συνεργάζεται με κυβερνήσεις, περιφερειακούς οργανισμούς, διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις, επομένως, είναι ένας Διεθνής Οργανισμός, ο οποίος ρυθμίζει και επηρεάζει τις διεθνείς σχέσεις.

Είναι ουσιαστικό για την Ύπατη Αρμοστεία να εξασφαλιστεί ότι ο προσφυγικός πληθυσμός, που στο παρελθόν εκτοπίστηκε μπορεί να ικανοποιήσει τις υλικές ανάγκες του, να απολαύσει ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο και έναν σταδιακά μεγαλύτερο βαθμό φυσικής, νομικής, κοινωνικής και ψυχολογικής ασφάλειας. Σήμερα, η κρίση που έχει ξεσπάσει γύρω από το προσφυγικό ζήτημα είναι μεγάλη και η βοήθεια που έχει προσφέρει η Ύπατη Αρμοστεία αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες στην παγκόσμια ιστορία.

Επίσης, ο οργανισμός της Ύπατης Αρμοστείας προάγει τις διεθνείς συμφωνίες για τους πρόσφυγες, παρακολουθεί τη συμμόρφωση των κυβερνήσεων με το Διεθνές Δίκαιο και παρέχει υλική βοήθεια όπως τροφή, νερό, στέγη και ιατρική περίθαλψη σε κατατρεγμένους αμάχους. Η Ύπατη Αρμοστεία αναζητά λύσεις για τους πρόσφυγες, όπως εθελοντικός επαναπατρισμός που είναι η προτιμότερη λύση για τους περισσότερους πρόσφυγες του κόσμου, όταν ένας εμφύλιος πόλεμος ή μια κοινοτική σύγκρουση τερματίζεται, αλλά αυτό δεν είναι πάντα εφικτό, και σε αυτές τις περιπτώσεις, η Ύπατη Αρμοστεία βοηθά τους ανθρώπους να ξεκινήσουν τη ζωή τους κάπου αλλού - είτε σε χώρες όπου αναζήτησαν αρχικά άσυλο, είτε σε τρίτες χώρες που είναι διατεθειμένες να τους δεχτούν.

Οι άνθρωποι που μετατοπίζονται από μία εμπόλεμη και βίαιη κατάσταση και εισέρχονται σε μία άλλη χώρα στην οποία υπάγονται σε πρόγραμμα προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας καταλήγουν να διαμένουν είτε σε μία αστική περιοχή είτε στα camps⁷⁶.

Η διεθνής προστασία των προσφύγων είναι μια λειτουργία που στρέφεται πρώτιστα στην παροχή νομικής αρωγής στους πρόσφυγες, παράλληλα όμως έχει εξελιχθεί για να καλύψει ένα φάσμα των πρόσθετων δραστηριοτήτων από την προστασία της σωματικής ασφάλειας των προσφύγων, τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα και τα διοικητικά ζητήματα όπως η έκδοση των ταξιδιωτικών εγγράφων.

⁷⁶ <http://www.unhcr.gr>

Υπάρχουν, όμως, αρκετοί φορείς και οργανώσεις και στην Ελλάδα που ασχολούνται με την υποστήριξη και την ένταξη των προσφύγων σε αυτή. Πολλοί από αυτούς είναι κρατικοί φορείς, όπως το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλοι φορείς.

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες⁷⁷ ιδρύθηκε το 1989 και σκοπός του είναι η συμβολή του στην επίλυση των προβλημάτων που ζητούν άσυλο στη χώρα μας και δικαιούνται να αναγνωρισθούν ως πρόσφυγες, τους βοηθά σε όλα τα στάδια της διαδικασίας εξέτασης ασύλου παρέχοντας και την αναγκαία νομική βοήθεια.

Κοινωνικοί λειτουργοί, δικηγόροι και διοικητικά στελέχη παρέχουν αρωγή στους πρόσφυγες έως ότου βρεθεί μόνιμη λύση του προβλήματος τους. Στηρίζουν τις προσπάθειες τους και συγχρόνως τους ενημερώνουν σχετικά με τις υποχρεώσεις τους και τις δυνατότητες που τους παρέχονται στη χώρα μας σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο και την Ελληνική Νομοθεσία.

Σχεδιάζει και εκτελεί προγράμματα απευθείας ή σε συνεργασία με άλλους φορείς, που παρέχουν στους πρόσφυγες:

- ψυχολογική και κοινωνική βοήθεια
- οικονομική ενίσχυση (τροφή, στέγαση, οικιακό εξοπλισμό κ.λ.π.)
- ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

⁷⁷ <https://www.gcr.gr/el>

- τοποθέτηση παιδιών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς και κατασκηνώσεις
- επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση
- βοήθεια για εξεύρεση εργασίας
- επαγγελματικό προσανατολισμό
- διευκόλυνση της ένταξης και συμμετοχής τους στον κοινωνικό τους περίγυρο

Ακόμα παρέχει νομικές συμβουλές και νομική βοήθεια σε άτομα που ζητούν ή έχουν άσυλο στην Ελλάδα Τέλος προσφέρει ενημέρωση μέσα από συνέδρια, με σκοπό την πληροφόρηση του κοινού για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Η Κοινωνική Υπηρεσία Προσφύγων⁷⁸ έχει σκοπό να διευκολύνει την ένταξη των αιτούντων άσυλο προσφύγων και όσων έχουν γίνει δεκτοί. Για την καλύτερη λειτουργία, έχει διαιρεθεί σε τμήματα όπως την κεντρική κοινωνική υπηρεσία, το γραφείο υποδοχής νεοαφιχθέντων και το γραφείο εύρεσης εργασίας.

Η Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία παρέχει συμβουλευτική και πληροφόρηση, παρεμβαίνει σε φορείς και Υπηρεσίες για θέματα εκπαίδευσης, υγείας, επαγγελματικής κατάρτισης και συντονίζει όλα τα επιμέρους προγράμματα και υπηρεσίες που παρέχονται στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, με στόχο τη συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.

⁷⁸ <https://www.gcr.gr/el/koinoniki-ypiresia>

Το Γραφείο Υποδοχής Νεοαφιχθέντων εστιάζει κυρίως στην εξασφάλιση στέγασης σε Κέντρα Υποδοχής των προσφύγων, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Πολιτικής.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του τμήματος της Κοινωνικής Υπηρεσίας, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί συμμετέχουν τόσο σε ελληνικά όσο και σε ευρωπαϊκά προγράμματα που στόχο έχουν την συμβολή στην ένταξη των προσφύγων στην τοπική κοινωνία. Παράλληλα αναπτύσσονται δραστηριότητες και προγράμματα με την συμβολή εθελοντών.

Τέλος, το Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων⁷⁹, ιδρύθηκε το 1989 και έχει ως στόχο την αποκατάσταση των θυμάτων βασανιστηρίων, καθώς και τη γενικότερη πρόληψη των βασανιστηρίων.

Συνεργάζεται και το κέντρο αυτό με όλες τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αποκατάστασης προσφύγων στην Ελλάδα.

Προσφέρει υπηρεσίες σε θύματα βασανιστηρίων, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, παροχή ιατρικών υπηρεσιών, ψυχολογική υποστήριξη στα θύματα βασανιστηρίων και τις οικογένειές τους, αλλά και στους αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, όταν το αιτηθούν. Επίσης, παρέχει νομική στήριξη και εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

⁷⁹ https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings

Τα περιστατικά που έχουν απασχολήσει το Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών βασανιστηρίων είναι άτομα που έχουν αιτηθεί πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα, γιατί στη χώρα καταγωγής τους διώκονται για πολιτικούς, θρησκευτικούς, εθνικούς ή κοινωνικούς λόγους, ή έχουν αναγνωρισθεί ως πρόσφυγες από την Ελληνική Κυβέρνηση.

Κατα συνέπεια έχοντας υπόψη τη Διακήρυξη για την προστασία όλων των προσώπων από τα βασανιστήρια και από άλλους τρόπους σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, πραγματοποιήθηκε Γενική Συνέλευση στις 9 Δεκεμβρίου 1975 ώστε να δημιουργηθεί Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και των άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας για την αποφυγή ή πρόληψη αυτών.

Προς επιβεβαίωση της παραπάνω Σύμβασης ότι όλα τα παραπάνω αποτελούν σοβαρή καταπάτηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου επικηρώθηκε και Πρωτόκολλο για τη Σύμβαση αυτή, και σκοπός του είναι να εγκαθιδρύσει ένα σύστημα τακτικών επισκέψεων που θα διεξάγονται από ανεξάρτητα διεθνή και εθνικά όργανα σε χώρους όπου άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους.

Συνάγεται, ευκρινώς, ότι κάθε κράτος θα ιδρύσει, διορίσει ή διατηρήσει σε εθνικό επίπεδο ένα ή πολλά όργανα επίσκεψης με σκοπό την πρόληψη βασανιστηρίων

και άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (στο εξής θα αναφέρεται ως εθνικός προληπτικός μηχανισμός⁸⁰).

5.4 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ-ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΥΛΟΥ

Η ελληνική νομοθεσία σχετικά με τους πρόσφυγες ταυτίστηκε με αυτή των άλλων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μπορεί να ανταπεξέλθει απέναντι στις υποχρεώσεις που έχει ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με το Ν. 2452/96, προβλέπονται η προστασία και η στήριξη των προσφύγων από το κράτος, καθώς «...αλλοδαπός που βρίσκεται καθ' οποιονδήποτε τρόπο στο ελληνικό έδαφος, αναγνωρίζεται ύστερα από αίτησή του, ως πρόσφυγας και του παρέχεται άσυλο...»⁸¹. Έτσι, καθορίζεται νομικά η διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα, η έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του, η ίδρυση και λειτουργία κέντρων περίθαλψης προσφύγων, αλλά και η παροχή άδειας εργασίας ή άλλης βοήθειας για επαγγελματική αποκατάσταση των προσφύγων, καθώς και η ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή τους περίθαλψη.

⁸⁰ Νασκου –Περρακη Π., Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις, σελ.99, άρθρο 3.

⁸¹ Ν.2452/96 “Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλων διατάξεων”, ΦΕΚ 283-31.12.1996

Βασικό μέλημα του αλλοδαπού που καταφθάνει στην Ελλάδα, θα πρέπει να είναι η υποβολή αίτησης ασύλου στην Ελληνική Πολιτεία. Το Π.Δ. 61/1999⁸² ορίζει, ότι ο αλλοδαπός ο οποίος δηλώνει προφορικώς ή εγγράφως ενώπιον οποιοσδήποτε ελληνικής αρχής στα σημεία εισόδου στην Ελληνική Επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητεί άσυλο στη χώρα μας ή με οποιονδήποτε τρόπο ζητεί να μην απελαθεί σε κάποια χώρα εκ φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, θεωρείται ως αιτών άσυλο και μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματος του δεν επιτρέπεται η καθ' οποιονδήποτε τρόπο απομάκρυνσή του από τη χώρα.

Το αίτημα παροχής ασύλου υποβάλλεται αυτοπροσώπως από τον αλλοδαπό, καθώς επίσης περιλαμβάνει και τα προστατευόμενα μέλη της οικογένειάς του που βρίσκονται μαζί του (ο/η σύζυγος, τα κάτω των 18 ετών άγαμα παιδιά, οι γονείς αυτών και τα άνω των 18 ετών παιδιά τους που πάσχουν από πνευματική ή σωματική αναπηρία και δεν είναι ικανά να υποβάλλουν αυτοτελώς αίτηση ασύλου).

Ο αιτών άσυλο υποβάλλει σχετική αίτηση στις αρμόδιες για την εξέτασή του αιτήματος του Υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα, οι Υποδιευθύνσεις ή Τμήματα Αλλοδαπών, τα Τμήματα Ασφαλείας των Κρατικών Αερολιμένων και οι Υποδιευθύνσεις ή τα Τμήματα Ασφαλείας των Αστυνομικών Διευθύνσεων. Με την αίτηση συνυποβάλλονται και τα ταξιδιωτικά έγγραφα και στοιχεία, τα οποία κατέχει

⁸²Π.Δ. 61/1999 “Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ”, ΦΕΚ 63-06.04.1999

και πιστοποιούν ιδίως την ταυτότητα του ιδίου και των προστατευομένων μελών της οικογένειας του, τη χώρα προέλευσης, τον τόπο καταγωγής του, καθώς και την οικογενειακή του κατάσταση. Η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα δεν προϋποθέτει απαραίτητως την υποβολή τυπικών αποδεικτικών στοιχείων.⁸³

Στον αιτούντα άσυλο δίδεται από την αρμόδια Υπηρεσία, ενημερωτικό φυλλάδιο σε γλώσσα που κατανοεί. Στο έντυπο αυτό, που εκδίδεται με μέριμνα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, περιγράφονται η διαδικασία εξέτασης ασύλου, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του, με ιδιαίτερη αναφορά στην υποχρέωσή του να συνεργάζεται στενά και να θέτει τον εαυτό του στη διάθεση των αρμοδίων Αρχών κατά το χρόνο της εξέτασης του αιτήματος του, οι συνέπειες για τη μη συμμόρφωσή του, καθώς και οι οργανισμοί και οι φορείς που συνδράμουν τους πρόσφυγες στη χώρα μας, μεταξύ των οποίων αναφέρεται οπωσδήποτε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, η σχετική ενημέρωσή του γίνεται προφορικά από αρμόδιο υπάλληλο της Υπηρεσίας και με τη βοήθεια διερμηνέα, εάν απαιτείται.

Η εξέταση του αιτήματος του περιλαμβάνει μια συνέντευξη του αιτούντα με τη βοήθεια διερμηνέα, προκειμένου να επιβεβαιώσει όσα αναφέρει στην αίτηση του σε ό,τι αφορά τα ακριβή στοιχεία ταυτότητας του, τη μη κατοχή διαβατηρίου ή άλλου επισήμου ταξιδιωτικού εγγράφου, το ακριβές δρομολόγιο που ακολούθησε

⁸³Π.Δ 61/1999 αρ.1 “Υποβολή αιτήματος ασύλου” παρ.5

για να εισέλθει στο Ελληνικό έδαφος και τους λόγους που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα του.

Εάν ο εξεταζόμενος αλλοδαπός ισχυρισθεί, ότι έχει υποστεί βασανιστήρια ή υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις περί αυτού, παραπέμπεται σε πραγματογνώμονα, ειδικευμένο στα θέματα μεταχείρισης θυμάτων βασανιστηρίων, ο οποίος γνωματεύει για την ύπαρξη ή μη κακώσεων ή ενδείξεων σοβαρής μορφής βασανιστηρίων.

Η αρμόδια για την εξέταση του αιτήματος ασύλου Υπηρεσία εφοδιάζει τον αιτούντα ατελώς με «δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού» διάρκειας έξι μηνών, το οποίο ανανεώνεται για ίσο χρόνο από τις αρμόδιες υπηρεσίες του τόπου κατοικίας του, μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί του αιτήματος του. Με τις ίδιες προϋποθέσεις εφοδιάζονται με αντίστοιχο δελτίο και τα προστατευόμενα μέλη της οικογένειας του αλλοδαπού⁸⁴.

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ο αίτών άσυλο υποχρεούται να παραμείνει στον τόπο διαμονής που δήλωσε ή του καθορίστηκε. Σε περίπτωση αυθαίρετης απομάκρυνσής του, διακόπτεται η διαδικασία εξέτασης της αίτησης του με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.⁸⁵

Αν αποφασισθεί η αναγνώριση του αλλοδαπού και των μελών της οικογένειας του ως προσφύγων, ταυτόχρονα με την επίδοση σ' αυτούς της απόφασης

⁸⁴Π.Δ 114/2010 αρ.8 "Εγγυήσεις για τους αιτούντες" παρ. 1 δ' ΦΕΚ 195-22.11.2010 τ.Α'

⁸⁵Π.Δ 114/2010 αρ.9 "Υποχρεώσεις των αιτούντων" παρ.1 α' ΦΕΚ 195-22.11.2010 τ.Α'

αναγνώρισης, τους χορηγείται, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 27 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, δελτίο ταυτότητας πρόσφυγα.⁸⁶ Με βάση το δελτίο αυτό εφοδιάζονται από την κατά τόπο αρμόδια αστυνομική Αρχή με άδεια παραμονής πενταετούς ισχύος.

Ταχύρυθμη διαδικασία εξέτασης αιτούντος ασύλου⁸⁷, χρησιμοποιείται μόνο όταν:

1. η αίτηση ασύλου, που υποβάλλεται από αλλοδαπό πραγματοποιείται κατά την άφιξη του σε σημείο εισόδου λιμανιού ή αερολιμένος.
2. η αίτηση αυτή είναι προδήλως αβάσιμη, οι περί διώξεων ισχυρισμοί του αιτούντος είναι σαφώς ανυπόστατοι, δόλιοι ή καταχρηστικοί των διαδικασιών του ασύλου.
3. ο αιτών προέρχεται από τρίτη ασφαλή χώρα υποδοχής στο έδαφος της οποίας δεν κινδυνεύει να διωχθεί για κάποιον από τους προβλεπόμενους στην Συνθήκη της Γενεύης λόγους, ούτε να επαναπροωθηθεί στη χώρα υπηκοότητάς του ή συνήθους διαμονής του.

Υπάρχει η διαδικασία χορήγησης επικουρικής-συμπληρωματικής προστασίας⁸⁸ «για λόγους ανθρωπιστικούς». να έχει δηλαδή απορριφθεί οριστικά η αίτηση για αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας, στον αλλοδαπό, πλην όμως να εγκριθεί η προσωρινή παραμονή του στη χώρα μας για ανθρωπιστικούς λόγους. Αυτό

⁸⁶ Ν.3989/59 αρ.27, Κεφ 5 "Διοικητικά μέτρα Δελτία ταυτότητας" ΦΕΚ Α' 201

⁸⁷ Ν.2452/1996 αρ.25 "Διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων" παρ.2 και παρ.3 ΦΕΚ 283, τ.Α'

⁸⁸ <http://www.minocp.gov.gr/>

συμβαίνει ιδίως όταν διαπιστώνεται η αντικειμενική αδυναμία απομάκρυνσης ή επιστροφής του αλλοδαπού στη χώρα καταγωγής ή συνήθους διαμονής του για λόγους ανωτέρας βίας (π.χ. σοβαροί λόγοι υγείας του ιδίου ή μέλους της οικογένειάς του, διεθνής αποκλεισμός της χώρας του, εμφύλιες συρράξεις συνοδευόμενες από μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Σε μια τέτοια περίπτωση, χορηγείται ατελώς στο άτομο από την κατά τόπο αρμόδια Αστυνομική Αρχή, ειδικό δελτίο παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ετήσιας διάρκειας. Για την ανανέωση του, ο αιτών θα πρέπει να υποβάλει σχετική αίτηση δεκαπέντε μέρες πριν από τη λήξη του, διαφορετικά οφείλει να αναχωρήσει από τη χώρα.

Μετά τη διατύπωση του Προεδρικού Διατάγματος 106/2007-ΦΕΚ Α 135/21-6-2007⁸⁹ που αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην ελληνική επικράτεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των οικογενειών τους, διευκόλυνε τις μετακινήσεις πληθυσμών κατοχυρώνοντας δέσμη δικαιωμάτων των πληθυσμών αυτών.

Μετά την όξυνση, όμως, του προσφυγικού ζητήματος η ελληνική νομοθεσία προσαρμόστηκε στα νέα δεδομένα διατυπώνοντας το Νόμο 4540/2018⁹⁰ σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την

⁸⁹ <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/polites-europaikes-enoses/pd-106-2007.html>

⁹⁰ <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/prosphuges-politiko-asulo/nomos-4540-2018-phek-91a-22-5-2018.html>

υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση, L 180/96/29.6.2013) και άλλες διατάξεις Τροποποίηση του ν. 4251/2014 (Α' 80) για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2014/66/ΕΕ της 15ης Μαΐου 2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο ενδοεταιρικής μετάθεσης Τροποποίηση διαδικασιών ασύλου και άλλες διατάξεις.

Διατυπώθηκαν άρθρα που αφορούν τους σχετικούς ορισμούς, το πεδίο εφαρμογής, τις συνθήκες υποδοχής (όπως ενημέρωση, επίσημα έγγραφα, διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας, κράτηση και εγγυήσεις για κρατούμενους αιτούντες, συνθήκες κράτησης, οικογένειες, ιατρικές εξετάσεις, εκπαίδευση ενηλίκων, απασχόληση, επαγγελματική κατάρτιση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ρυθμίσεις για τις συνθήκες υποδοχής, περιορισμός ή διακοπή των υλικών συνθηκών υποδοχής, ανήλικοι, θύματα βασανηστηρίων και βίας), διαδικασία προσφυγών, τροποποίηση διαδικασιών ασύλου και λοιπές διατάξεις υπουργείου μεταναστευτικής πολιτικής.

Ωστόσο, στο Νόμο αυτό επήλθαν μεταβολές και τροποποιήσεις που ενσωματώθηκαν στις διατάξεις του Ν.4540/2018-ΦΕΚ-91/Α/22-5-2018.⁹¹ Σύμφωνα με τον οποίο, κύρια άρθρα του είναι τα παρακάτω:

⁹¹ <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/prosphuges-politiko-asulo/nomos-4540-2018-phek-91a-22-5-2018.html>

Σύμφωνα με το άρθρο 1, σκοπός των διατάξεων του παρόντος νόμου (άρθρο 1 της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ) είναι η προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία».

Σύμφωνα με το άρθρο 2, του παρόντος νόμου (άρθρο 2 της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ) για την εφαρμογή του ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) «αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας» είναι η αίτηση παροχής προστασίας από το ελληνικό κράτος που υποβάλλει πολίτης τρίτης χώρας ή ανιθαγενής με την οποία ζητά την αναγνώριση στο πρόσωπο του της ιδιότητας του πρόσφυγα ή τη χορήγηση καθεστώτος επικουρικής προστασίας, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης της 28ης Ιουλίου 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων, όπως συμπληρώθηκε με το πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης της 31ης Ιανουαρίου 1967 («Σύμβαση της Γενεύης») εφόσον ο ίδιος δεν ζητά ρητώς να του χορηγηθεί άλλη μορφή προστασίας, που δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου και μπορεί να ζητηθεί αυτοτελώς

β) «αιτών» είναι ο πολίτης τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, ο οποίος έχει υποβάλει αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, επί της οποίας δεν έχει ληφθεί ακόμη τελεσίδικη απόφαση

γ) «μέλη της οικογένειας» του αιτούντος διεθνή προστασία, εφόσον η οικογένεια ήδη υπήρχε στη χώρα καταγωγής, θεωρούνται τα ακόλουθα μέλη της οικογένειας του αιτούντος που βρίσκονται στην Ελλάδα:

-
- αα. ο σύζυγος ή ο εκτός γάμου σύντροφος του, με τον οποίο διατηρεί σταθερή σχέση δεόντως αποδεδειγμένη,
- ββ. τα ανήλικα άγαμα τέκνα του, ανεξαρτήτως αν γεννήθηκαν σε γάμο ή εκτός γάμου των γονέων τους ή είναι υιοθετημένα,
- γγ. ο πατέρας ή η μητέρα ή άλλος ενήλικος που ασκεί την επιμέλεια του αιτούντος, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, εάν ο εν λόγω αιτών είναι ανήλικος,
- δ) «ανήλικος» είναι ο πολίτης τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών,
- ε) «ασυνόδευτος ανήλικος» είναι ο ανήλικος, ο οποίος φθάνει στην Ελλάδα χωρίς να συνοδεύεται από πρόσωπο που ασκεί, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, τη γονική του μέριμνα ή την επιμέλεια του ή από ενήλικο συγγενή που ασκεί στην πράξη τη φροντίδα του και για όσο χρόνο η άσκηση των καθηκόντων αυτών δεν έχει ανατεθεί σε κάποιο άλλο πρόσωπο σύμφωνα με το νόμο. Στον ορισμό αυτό περιλαμβάνεται και ο ανήλικος που παύει να συνοδεύεται μετά την είσοδο του στην Ελλάδα,
- ζ) «συνθήκες υποδοχής» είναι η πλήρης δέσμη μέτρων που το ελληνικό κράτος εφαρμόζει προς όφελος των αιτούντων, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος,
- η) «υλικές συνθήκες υποδοχής» είναι οι συνθήκες υποδοχής που περιλαμβάνουν την παροχή στέγης, τροφής και ρουχισμού, σε είδος ή υπό μορφή οικονομικού βοηθήματος ή δελτίων, ή συνδυασμό των τριών, καθώς και ένα βοήθημα για τα καθημερινά έξοδα,

θ) «κράτηση» είναι ο περιορισμός σε ειδικό χώρο που επιβάλλεται από κρατική αρχή σε αιτούντα, με αποτέλεσμα τη στέρηση της ελεύθερης κυκλοφορίας του προσώπου,

ι) «κέντρο φιλοξενίας» είναι κάθε χώρος που χρησιμοποιείται για την ομαδική φιλοξενία αιτούντων και ασυνόδευτων ανηλίκων,

ια) «εκπρόσωπος ασυνόδευτου ανηλίκου» είναι ο προσωρινός ή οριστικός επίτροπος του ανηλίκου ή το πρόσωπο που ορίζεται από τον αρμόδιο Εισαγγελέα Ανηλίκων ή, όπου δεν υπάρχει Εισαγγελέας Ανηλίκων, από τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών για την προάσπιση των συμφερόντων του ανηλίκου αυτού. Ως εκπρόσωπος κατά το προηγούμενο εδάφιο, μπορεί να οριστεί και ο νόμιμος εκπρόσωπος νομικού προσώπου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Στην τελευταία περίπτωση, ο εκπρόσωπος του νομικού προσώπου μπορεί να εξουσιοδοτήσει άλλο πρόσωπο για την εκπροσώπηση του ανηλίκου κατά τις διαδικασίες του παρόντος,

ιβ) «αιτούντες με ειδικές ανάγκες υποδοχής» είναι τα ευάλωτα πρόσωπα, τα οποία χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων, προκειμένου να απολαύουν των δικαιωμάτων και να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στις διατάξεις του παρόντος.

Σύμφωνα με το άρθρο 3, για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου διατυπώθηκαν συμπληρωματικοί ορισμοί όπως:

α) «αρμόδιες αρχές παραλαβής και εξέτασης αίτησης παροχής διεθνούς προστασίας» είναι τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου, τα Αυτοτελή Κλιμάκια της Υπηρεσίας Ασύλου και τα Κινητά Κλιμάκια Ασύλου,

β) «αρμόδια αρχή υποδοχής» είναι κατά περίπτωση η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης και η Διεύθυνση Προστασίας Αιτούντων Άσυλο της Γενικής Γραμματείας Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής,

γ) «μέλη οικογένειας» του αιτούντος παροχής διεθνούς προστασίας, επιπλέον των αναφερόμενων στην περίπτωση γ' του άρθρου 2, θεωρούνται επίσης:

αα) εφόσον η οικογένεια υπήρχε ήδη στην χώρα καταγωγής, τα ενήλικα τέκνα που πάσχουν από πνευματική ή σωματική αναπηρία και δεν μπορούν να υποβάλουν αυτοτελώς αίτηση,

ββ) εφόσον η οικογένεια δεν υπήρχε στη χώρα καταγωγής, ο σύζυγος ή ο εκτός γάμου σύντροφος του, με τον οποίο διατηρεί σταθερή σχέση δεόντως αποδεδειγμένη και τα ανήλικα τέκνα ανεξαρτήτως εάν γεννήθηκαν σε γάμο ή εκτός γάμου ή είναι υιοθετημένα, σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας προέλευσης του αιτούντος,

δ) «χωρισμένος από την οικογένεια του ανήλικος» ή «χωρισμένος ανήλικος» είναι ο ανήλικος ο οποίος φθάνει στην Ελλάδα, χωρίς να συνοδεύεται από πρόσωπο που ασκεί τη γονική του μέριμνα σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ή από άλλο πρόσωπο στο οποίο αυτή έχει ανατεθεί σύμφωνα με το νόμο, αλλά συνοδεύεται από ενήλικο συγγενή που ασκεί στην πράξη τη φροντίδα του.

Σύμφωνα με το άρθρο 4, πεδίο εφαρμογής αποτελούν: 1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου (άρθρο 3 της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ) εφαρμόζονται σε όλους τους πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς που υποβάλλουν αίτηση διεθνούς προστασίας στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας, περιλαμβανομένων των συνόρων, καθώς και στα χωρικά ύδατα και στις ζώνες διέλευσης αυτής, εφόσον τους επιτρέπεται να παραμείνουν στο έδαφος της χώρας ως αιτούντες. Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται επίσης στα μέλη της οικογένειας των αιτούντων, εφόσον καλύπτονται από αυτή την αίτηση, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στους ανήλικους, ασυνόδευτους ή μη, και τους χωρισμένους ανήλικους, ανεξάρτητα εάν έχουν υποβάλλει αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, με την επιφύλαξη τυχόν ευνοϊκότερων διατάξεων. 2. Οι διατάξεις του παρόντος δεν εφαρμόζονται σε αιτήσεις χορήγησης διπλωματικού ή εδαφικού ασύλου που υποβάλλονται στις Ελληνικές διπλωματικές Αρχές και μόνιμες αντιπροσωπεΐες της Ελλάδος στο εξωτερικό.

Αξιόλογο ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο 24, αυτού του Νόμου που περιγράφει τη διαδικασία προσφυγών, που αφορά θιγόμενους αιτούντες, οι οποίοι έχουν δικαίωμα να ασκήσουν προσφυγή ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/1999) κατά της απόφασης που περιορίζει ή διακόπτει την παροχή των συνθηκών υποδοχής, σύμφωνα με το άρθρο 17, καθώς και κατά των αποφάσεων που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή της παραγράφου 4 του άρθρου 6. Επίσης, σε περίπτωση προσφυγής

ενώπιον δικαστηρίου, οι αιτούντες λαμβάνουν δωρεάν νομική συνδρομή και εκπροσώπηση, υπό τους όρους και προϋποθέσεις του ν. 3226/2004.

Δέσμη υποθεσεων διευθετούνται με Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, όπως για παράδειγμα η 4000/3/10-πβ-ΦΕΚ-Β3043/15-11-2012⁹² που αφορά την παραμονή και εργασία ομογενών υπηκόων Τουρκίας.

Η 4000/3/10-πβ-ΦΕΚ Β-3043/15-11-2012⁹³ Κοινή Υπουργική Απόφαση αφορά την παραμονή και εργασία ομογενών από Αλβανία.

5.5 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟ

Ο Κανονισμός του Δουβλίνου⁹⁴ (Κανονισμός αριθ 604/2013, μερικές φορές αναφέρεται ως Κανονισμός Δουβλίνο 3, προηγουμένως Κανονισμός Δουβλίνο 2 και Σύμβαση του Δουβλίνου) είναι μια νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που καθορίζει το κράτος μέλος της ΕΕ που είναι αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης για τους αιτούντες άσυλο που αναζητούν διεθνή προστασία δυνάμει της Σύμβασης για το καθεστώς των προσφύγων.

Το καθεστώς του Δουβλίνου ιδρύθηκε αρχικά από την Σύμβαση του Δουβλίνου, η οποία υπεγράφη στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας στις 15 Ιουνίου 1990, και για πρώτη φορά μπήκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 1997 .

Ο Κανονισμός Δουβλίνο 2 υιοθετήθηκε το 2003, αντικαθιστώντας τη Σύμβαση του Δουβλίνου σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός της Δανίας, η οποία συμμετέχει

⁹² <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/omogeneis/kya-4000-3-84-2014.html>

⁹³ <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/omogeneis/ya-4000-3-10-pb-2012.html>

⁹⁴ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 343/2003 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Φεβρουαρίου 2003 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας.

μόνο στην εφαρμογή κανονισμών στο πλαίσιο θεμάτων ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Ο Κανονισμός Δουβλίνο 3 (No 604/2013) εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2013, αντικαθιστώντας τον κανονισμό Δουβλίνο 2 και ισχύει για όλα τα κράτη μέλη πλην της Δανίας. Ο κανονισμός τέθηκε σε ισχύ στις 19 Ιουλίου 2013.

Ένας από τους κύριους στόχους του Κανονισμού του Δουβλίνου είναι να αποτρέψει έναν αιτούντα από την υποβολή αιτήσεων σε πολλά κράτη μέλη. Ένας άλλος στόχος είναι να μειωθεί ο αριθμός των περιφερόμενων αιτούντων ασύλου. Η χώρα όπου ο αιτών άσυλο κάνει για πρώτη φορά αίτηση για άσυλο είναι υπεύθυνη είτε για την αποδοχή ή την απόρριψη του ασύλου, και ο αιτών δεν μπορεί να εκκινήσει τη διαδικασία σε άλλη δικαιοδοσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

6.1 ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα από τις κρατικές αρχές συνιστά πράξη διαπιστωτικού χαρακτήρα. Ο πρόσφυγας καθίσταται υποκείμενο διεθνούς προστασίας.

Αναγνωρίζοντας τα Δικαιώματα του Ανθρώπου να απολαμβάνει ατομική και πολιτική ελευθερία, απελευθερωμένος από το φόβο και την αθλιότητα, δημιουργείται η ανάγκη εκτός από τα ατομικά και πολιτικά, Δικαιώματα όπως είναι οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά.

Συνεπάγεται, ότι και το καθεστώς προστασίας των προσφύγων κατοχυρώνει τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα αυτών, όπως και το δικαίωμα του πρόσφυγα στην οικογενειακή ζωή (οικογενειακή επανένωση πρόσφυγα). Αναγνωρίζεται, επίσης, το δικαίωμα στην εργασία, να απολαμβάνει ο πρόσφυγας και ο αιτών άσυλο κοινωνικά επιδόματα, στέγαση και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, όπως και το δικαίωμα στην παιδεία και την εκπαίδευση και ρυθμίζει τη σχέση με τις διοικητικές αρχές του κράτους υποδοχής.

Εκτός από τον ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα και τα δικαιώματα αυτών, στη Σύμβαση του 1951, αναφέρονται και οι υποχρεώσεις των προσφύγων σε σχέση με τη χώρα ασύλου του. Πιο συγκεκριμένα, κάθε πρόσφυγας έχει υποχρέωση προς τη χώρα, η οποία του παρέχει άσυλο, να συμμορφώνεται τόσο ως προς τους νόμους και τους κανονισμούς της, όσο και ως προς τα μέτρα που έχουν παρθεί για τη διατήρηση της δημόσιας τάξης.

Ωστόσο, το γεγονός ότι οι πρόσφυγες λαμβάνουν την πρόσβαση στην προστασία επηρεάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη Διεθνή Ασφάλεια. Λόγω του ότι η εισροή των προσφύγων σε ένα κράτος έχει επιπτώσεις στην ασφάλεια και τη διανομή των πόρων μέσα στο κράτος, πρέπει τα ίδια τα κράτη να έχουν πρόσβαση στα τρόφιμα, τη στέγη, την ασφάλεια, και ένα σύνολο νομικών εξουσιοδοτήσεων δέχονται υποστήριξη από τα υπόλοιπα κράτη μέσω της Ύπατης Αρμοστείας. Το γεγονός αυτό εξασφαλίζει ότι οι πολίτες των κρατών δεν θα στερηθούν τα δικαιώματά τους για να υποστηριχθεί ο προσφυγικός πληθυσμός και έτσι θα αποφευχθεί η πολιτική και κοινωνική αστάθεια στο κράτος.

Με την εγγύηση ότι όλοι οι πρόσφυγες έχουν πρόσβαση σε ένα κράτος και ένα σύνολο δικαιωμάτων, η προστασία τους μειώνει την πιθανότητα πως αυτοί οι άνθρωποι θα επιβαρύνουν το κρατικό σύστημα και θα γίνουν μια πιθανή πηγή κοινωνικής απειλής για τους γηγενείς πολίτες.

Συνεπώς, η διεθνής συνεργασία είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για την προστασία των πληθυσμών παγκοσμίως. Αυτό σημαίνει ότι κάποια μεμονωμένα κράτη πρέπει να είναι πρόθυμα να συμβάλουν στην προστασία προσφύγων, όταν υπάρχει μια εγγύηση ότι τα υπόλοιπα κράτη θα προσφέρουν στη συμβολή και την προστασία των προσφύγων. Το γεγονός αυτό το καθιστά σημαντικό, ώστε να γίνουν αντιληπτοί οι όροι κάτω από τους οποίους πραγματοποιείται η διεθνής συνεργασία για την παροχή προστασίας και βοήθειας των προσφύγων.

Η Ελλάδα, για να αντιμετωπίσει τη διαδικασία ασύλου σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις γύρω από το προσφυγικό ζήτημα, υλοποιεί μια σύνθετη μεταρρύθμιση

του συστήματος ασύλου της, που βασίζεται στο Ελληνικό Σχέδιο Δράσης για τη Διαχείριση Ασύλου και Μετανάστευσης που αναπτύχθηκε από τις ελληνικές αρχές και υποστηρίζεται από σειρά φορέων, μεταξύ των οποίων είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Γραφείο Υποστήριξης Ασύλου (EASO) και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α./ΟΗΕ).

Ο νόμος 3907/2011⁹⁵ ίδρυσε την Υπηρεσία Ασύλου ως την αρμόδια κρατική αρχή για την εξέταση, των αιτήσεων διεθνούς προστασίας. Παράλληλα, ο νόμος όρισε ότι η Αρχή Προσφυγών είναι αρμόδια για την εξέταση προσφυγών.

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών που συλλαμβάνονται στην Ελλάδα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα ή καθεστώς παραμονής υπόκεινται σε διοικητική κράτηση⁹⁶. Στόχος της πολιτικής αυτής είναι να εξακριβώνει την ταυτότητα των ατόμων, να διαχειρίζεται τη διαδικασία απομάκρυνσης, μεταξύ άλλων ενθαρρύνοντας τις εθελούσιες επιστροφές, και να αποτρέπει άλλες αφίξεις. Τα τελευταία χρόνια, οι πολιτικές και οι πρακτικές κράτησης έγιναν πιο περιοριστικές, γεγονός που επηρεάζει πολλά άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας, κυρίως λόγω της μεγάλης επιμήκυνσης του χρόνου κράτησης. Όταν επιβάλλεται κράτηση, η σχετική απόφαση λαμβάνεται χωρίς να έχει γίνει, προηγουμένως, ατομική αξιολόγηση ή εξέταση εναλλακτικών της κράτησης μέτρων.

⁹⁵ <https://www.unhcr.org/2014>

⁹⁶ <https://www.unhcr.org/2014>

Παρόλο που, τυπικά, οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας απολαύουν σειράς δικαιωμάτων, η απουσία μέτρων ένταξης και ο συνεχής αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, γεννούν σημαντικές προκλήσεις και συχνά οδηγούν στην περιθωριοποίηση ή ακόμα και τον κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό των αναγνωρισμένων προσφύγων, των δικαιούχων επικουρικής προστασίας.

Τα δικαιώματα των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα ρυθμίζονται από το Π.Δ. 141/2013 που ενσωματώνει την αναδιατυπωμένη Οδηγία για τις διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Η Ύπατη Αρμοστεία έχει καταγράψει υποθέσεις ατόμων που έχουν λάβει προστασία, χωρίς ωστόσο να λάβουν επαρκή ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και συχνά τα άτομα αυτά δεν παραπέμπονται στις αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων αναγκών τους. Αυτή η απουσία ενημέρωσης καλύπτεται εν μέρει, αλλά όχι επαρκώς από τις ίδιες τις κοινότητες προσφύγων και από ΜΚΟ. Οι καθυστερήσεις στην έκδοση και ανανέωση εγγράφων (όπως άδειες παραμονής και ταξιδιωτικά έγγραφα για πρόσφυγες), αποτελούν μία ακόμη πρόκληση, καθώς χωρίς αυτά αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα πρόσβασης στα σχετικά δικαιώματα.

6.2 ΝΕΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η Υπηρεσία Ασύλου είναι μια υπηρεσία, που ιδρύθηκε με το νόμο 3907/2011 και αποτελεί την πρώτη αυτόνομη δομή της χώρας που ασχολείται με την εξέταση των αιτημάτων διεθνούς προστασίας και υπάγεται στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη. Η λειτουργία της ξεκίνησε στις 07/06/2013.

Η Υπηρεσία Ασύλου⁹⁷, στο πλαίσιο της αποστολής της, είναι αρμόδια για:

- την υποστήριξη του σχεδιασμού και της χάραξης της πολιτικής της χώρας όσον αφορά στη χορήγηση ασύλου ή άλλων μορφών διεθνούς προστασίας, καθώς και την παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης αυτής,
- την παραλαβή, εξέταση και απόφαση επί αιτημάτων διεθνούς προστασίας σε πρώτο βαθμό,
- την ενημέρωση των αιτούντων διεθνή προστασία για τη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων, καθώς και για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο αυτής,
- τη συγκέντρωση και αξιολόγηση πληροφοριών σχετικά με την οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάσταση που επικρατεί στις χώρες προέλευσης των αλλοδαπών και τη διαρκή παρακολούθηση των εξελίξεων στις χώρες αυτές, σε συνεργασία με αρμόδιες για το σκοπό αυτό άλλες ελληνικές ή ξένες αρχές, ιδίως στο πλαίσιο σχετικών διεθνών συμφωνιών,
- τον εφοδιασμό των αιτούντων διεθνή προστασία αλλοδαπών, καθώς και των δικαιούχων διεθνούς προστασίας με τα προβλεπόμενα από την κείμενη νομοθεσία νομιμοποιητικά και ταξιδιωτικά έγγραφα,
- τη διεκπεραίωση των αιτήσεων οικογενειακής επανένωσης προσφύγων,
- τη διευκόλυνση των αιτούντων σε ό,τι αφορά στις υλικές συνθήκες υποδοχής σε συνεργασία με άλλους συναρμόδιους φορείς,

⁹⁷ <http://www.minocp.gov.gr/>

- την προετοιμασία νομοθετικών κειμένων και διοικητικών πράξεων σε θέματα αρμοδιότητάς της και
- τη συνεργασία με κρατικούς φορείς, ανεξάρτητες αρχές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, όργανα και οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνείς οργανισμούς για την αποτελεσματικότερη εκπλήρωση της αποστολής της.

Τέλος, η Υπηρεσία Ασύλου παρέχει διοικητική υποστήριξη στην Αρχή Προσφυγών που επίσης ιδρύθηκε με το νόμο 3907/2011.

Οι αιτούντες άσυλο, των οποίων οι αιτήσεις έχουν απορριφθεί σε πρώτο βαθμό, έχουν δικαίωμα, σύμφωνα με το νόμο, να προσφύγουν κατά της απόφασης που απέρριψε την αίτησή τους εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Στην Αρχή Προσφύγων λειτουργούν τριμελείς ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών, που απαρτίζονται από ένα πρόσωπο εγνωσμένου κύρους, με εξειδίκευση ή εμπειρία στο προσφυγικό δίκαιο ή στο δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή στο διεθνές δίκαιο, ως πρόεδρο, έναν Έλληνα υπήκοο που υποδεικνύεται από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και έναν πτυχιούχο Α.Ε.Ι. με τίτλο σπουδών νομικών, πολιτικών ή κοινωνικών επιστημών, με εξειδικευμένες γνώσεις στα ζητήματα διεθνούς προστασίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως μέλη, με τους αναπληρωτές τους. Οι Επιτροπές υποστηρίζονται από Εισηγητές και Γραμματεία, της οποίας προϊστάται Διευθυντής. Οι Επιτροπές Προσφυγών επίσης εξετάζουν τις προσφυγές κατά των αποφάσεων που ανακαλούν το καθεστώς διεθνούς προστασίας που έχει χορηγηθεί.

Μεγάλη έμφαση δίνεται στην άρτια εκπαίδευση του προσωπικού της Υπηρεσίας Ασύλου τόσο σε σχέση με το νομικό πλαίσιο που διέπει την παροχή διεθνούς προστασίας, όσο και σε σχέση με περισσότερο τεχνικά ζητήματα (τεχνικές συνέντευξης, διακρίβωση αποδεικτικών στοιχείων, συγκέντρωση και αξιολόγηση πληροφοριών για τα κράτη προέλευσης των αιτούντων διεθνούς προστασίας, χειρισμός περιπτώσεων ευάλωτων προσώπων, ασυνόδευτων ανηλίκων κ.ά.).

Η εκπαίδευση παρέχεται από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ασύλου (EASO)⁹⁸ μέσω της εκπαιδευτικής πλατφόρμας του EAC (European Asylum Curriculum), στόχος του οποίου είναι η κατά το δυνατόν παροχή ομοιόμορφης εκπαίδευσης των υπαλλήλων των κρατών μελών της ΕΕ σε θέματα ασύλου. Παράλληλα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνδράμει το έργο της εκπαίδευσης του προσωπικού μέσω της διοργάνωσης εκπαιδευτικών σεμιναρίων και ημερίδων και παροχής έντυπου εκπαιδευτικού υλικού. Η σωστή εκπαίδευση του προσωπικού κρίνεται ως σημείο κεντρικής σημασίας, καθώς αποτελεί θεμελιώδη εγγύηση για τη δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία διεθνούς προστασίας.

Η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης⁹⁹ μέσω της οποίας εγκαινιάστηκε ένα σύστημα πρώτης υποδοχής και καταγραφής των στοιχείων και των αναγκών όσων εισέρχονται στην Ελλάδα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, συμπεριλαμβανομένων και ατόμων που επιθυμούν να ζητήσουν άσυλο. Σήμερα η λειτουργία και των τριών υπηρεσιών ρυθμίζεται από το νόμο 4375/2016.

⁹⁸ <http://www.minocp.gov.gr/>

⁹⁹ <https://www.unhcr.org/gr/προστασία-των-προσφύγων-στην-Ελλάδα>

Οι ελληνικές αρχές είναι οι μοναδικές αρμόδιες για να αποφασίσουν, σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις, την ευρωπαϊκή και την εθνική νομοθεσία, έπειτα από εξέταση της κάθε περίπτωσης, αν οι αιτούντες δικαιούνται διεθνή προστασία και επομένως αν θα τους χορηγηθεί άσυλο.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνεργάζεται με τις αρμόδιες ελληνικές αρχές και παρέχει τη συνδρομή της, συμβάλλοντας έτσι στη διαμόρφωση και λειτουργία του συστήματος ασύλου της χώρας.

Για την Ελλάδα είχε συσταθεί Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής το 2016 αλλά καταργήθηκε τον Ιούλιο του 2019 και συστάθηκε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου στις 15 Ιανουαρίου 2020.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα διεθνή πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά γεγονότα, οι πολλές παγκοσμίως εστίες βίας, εγκληματικών πράξεων, πολέμων, εμφυλίων έχουν αλλάξει κατά πολύ το παγκόσμιο κοινωνικό περιβάλλον. Δύσκολα συναντά κανείς μια αμιγώς καθαρή εθνική τοπική κοινωνία.

Οι πόλεμοι, οι εξεγέρσεις αλλάζουν σιγά σιγά όχι μόνο τον γεωπολιτικό χάρτη του κόσμου αλλά και τα δημογραφικά και πολιτισμικά δεδομένα ενός κράτους, τα ήθη και τα έθιμα του.

Από τη μια πλευρά οι πρόσφυγες, ως αναγκαστικά θύματα πολέμου και εχθροπραξιών που υποχρεώνονται να εγκαταλείψουν τις νοσογόνες εστίες τους, έχουν πραγματοποιήσει τα τελευταία χρόνια μια από τις μεγαλύτερες πληθυσμιακές μετακινήσεις, αναζητώντας ασφαλές περιβάλλον. Από την άλλη οι μετανάστες που ήταν σε μια αέναη μετακίνηση αλλά τα τελευταία χρόνια σε ακόμη μεγαλύτερη, ψάχνοντας νέες συνθήκες εργασίας και τόπο διαμονής, έχουν δημιουργήσει ένα νέο παγκόσμιο κοινωνικό μετασχηματισμό.

Είναι αδιαμφισβήτητο, ότι ο αιώνας αυτός χαρακτηρίζεται από τη συνεχή ανάπτυξη της ανθρώπινης κινητικότητας, από τα νέα πολιτισμικά δεδομένα που επικρατούν σε πολλά κράτη ανά τον κόσμο, τη διαφοροποίηση των κοινωνιών συγκριτικά με το παρελθόν και από μία γενικότερη ποικιλομορφία που απεικονίζεται όχι μόνο σε πολιτισμικές και κοινωνικές διαφορές, αλλά και στη διαφορά του τρόπου προσέγγισης και εφαρμογής στο πεδίο που αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η διαφοροποίηση αυτή μπορεί να δράσει είτε λειτουργικά και εξελικτικά είτε καταστροφικά.

Μετά την εμφάνιση των παραπάνω αλλαγών, ο ρόλος της εκπαίδευσης εξελίσσεται για καλύψει δέσμη αναγκών για την καλύτερη διαχείριση ζητημάτων που προκύπτουν, με σεβασμό στη διαφορετικότητα, για την ενδυνάμωση της παγκόσμιας ειρήνης.

Επιτακτική είναι και η ανάγκη να σημειωθεί ότι, η Ελλάδα, όπως και κάποια άλλα κράτη, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, είναι φυσικό να αποτελούν “πύλη εισόδου” για χιλιάδες αλλοδαπούς τρίτων χωρών στην Ευρώπη.

Μέσα από την επίτευξη διεθνούς συνεργασίας, βασισμένη στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και την ανάληψη άλλων σχετικών μέτρων η Ελλάδα θεωρείται κράτος – μέλος που έχει αποδεχθεί και έχει προσαρμόσει την ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών, παρα τις αντικειμενικές οικονομικές δυσχέρειες που υπάρχουν, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη μείωση των εξαχρειωτικών συνθηκών αυτού του φαινομένου.

Συνάγεται, ευκρινώς, ότι το πολιτισμικό πεδίο κατέχει ολοένα πιο καθοριστικό και διαμορφωτικό ρόλο στη συγκρότηση της ευρύτερης δημοκρατικής συνείδησης και ταυτότητας των πολιτών, παράλληλα με το οικονομικό και κοινωνικό. Οι ανισότητες και διακρίσεις αποκτούν ιδιαίτερη σημασία και έχουν σημαντικές επιπτώσεις. Γι’αυτό, θα ήταν εύλογο η πολιτισμική δημοκρατία να συνδεθεί με την πολιτική δημοκρατία για τη μείωση διακρίσεων και ανισοτήτων.

Να οδηγηθούμε σε ένα πολιτισμό όχι απλά προσβάσιμο αλλά συμμετοχικό για μείωση απολυταρχικών συμπεριφορών και νοοτροπιών, ώστε το πολιτισμικό κεφάλαιο που διαθέτει μια χώρα να εξεταστεί από την αρχή ή σύνθεση του, η επένδυσή του και η προστιθέμενη πολιτισμική, οικονομική και κοινωνική αξία του.

Τα παραπάνω συμπεράσματα ολοκληρώνουν την παρούσα εργασία διαισθανίζοντας ότι οι αποφάσεις των ειδικών οργάνων που ασχολούνται με τις συγκεκριμένες ομάδες, των μειονοτήτων, των μεταναστών και των προσφύγων, να τροποποιούνται και να μεταβάλλονται συνεχώς, ωστόσο όμως ο στόχος για ειρήνη, ασφάλεια και σταθερότητα παραμένει ο ίδιος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- A.D. Smith. *Εθνική ταυτότητα*, μτφρ. Ε. Πέππα. εκδ. Οδυσσεάς,2000
- Abercrombie N., Hill S., Turner B. *Dictionary of sociology*. England: Penguin books,1991
- E.F. Isin and P.K. Wood. *Citizenship and Indetity*. Sage Publications,1999
- Geo. Wash. J.I.L. and Econ. *The CSCE Rights System*,2006
- Heraclides Al. *“The CSCE and Minorities: The negotiation behind the commitments”* . Helsinki Monitor: Quarterly on Security and cooperation in Europe,2000
- Max Weber. *Εθνοτικές σχέσεις και Πολιτικές κοινότητες*, Θ. Γκιούρας. εκδ. Κένταυρος,1997
- Αμίτσης Γ., Λαζαρίδης Γ. *Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα* . Αθήνα: εκδ. Παπαζήσης,2001
- Βεντούρα Λ. *Μετανάστευση και έθνος, Μετασχηματισμοί στις συλλογικότητες και τις κοινωνικές θέσεις*. Αθήνα: Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού,1994
- Γιάννης Κτιστάκης. *Η προστασία των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, Εγχειρίδιο για νομικούς*. Εκδόσεις Συμβουλίου της Ευρώπης,2013
- Διακοφοτάκης Γ., *Περί μειονοτήτων κατά το Διεθνές Δίκαιο*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο, Διδακτορική Διατριβή,1999
- Ηρακλείδης Αλ., *Η Διεθνής Κοινωνία και οι θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων*. εκδ. Σιδέρης,2000
- Μουσουρου Λ. Μ. *Μεταναστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ευρωπη και την Ελλάδα*,2003
- Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ. *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*. Αθήνα,2006
- Μπαγκαβος Χ.,Παπαδοπουλου Δ., Συμεωνακη Μ. *Μεταναστευση και παροχη υπηρεσιων σε μεταναστες στην Ελλάδα*,2008
- Ναξάκης Χ., Χλέτσος Μ. *Μετανάστες και μετανάστευση*. Αθήνα: εκδ. Πατάκης,2003
- Νασκού – Περράκη Π. *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, η θεσμική διάσταση*. εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα,2004

- Νάσκου Περάκη Π. , Δικαιώματα και υποχρεώσεις στα πλαίσια της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων: Γενική θεώρηση. *περιοδικό Κοινωνικής Εργασίας*, τεύχος 26 ,1992
- Νάσκου –Περρακη Π. *Διεθνής Προστασία δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνείς Πραξεις*,2002
- Περρακης Σ- Μαστακας Π. *Μεταναστευση, Νομοθετική Πολιτική Διεθνών Οργανισμών (Ηνωμένα Εθνη-ΕΕ-Συμβουλίο της Ευρώπης)*,1998
- Περράκης Στ. *Διαστάσεις διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τ.Α', Β' εκδ. Αναθεωρημένη, . εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα*,1998
- Ρούκουνας Εμ. . *Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου, τρόποι παράγωγης του Διεθνούς Δικαίου, Β' εκδ. εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα*,1995
- Τσιτσελίκης Κ. – Χριστόπουλος Δ . *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα, μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών. εκδ. Κριτική*,1997
- Τσιτσελίκης Κ. *Το Διεθνές και Ευρωπαϊκό νομικό καθεστώς προστασίας των γλωσσικών δικαιωμάτων των μειονοτήτων και η Ελληνική ένομη τάξη. εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα*,1996
- Χριστοπουλος Δ., *Το Δικαιωμα στη Μειονοτική Εκπαίδευση*,1999.
- <http://asylo.gov.gr>
- http://includu.eu/files/migration_el
- <http://www.minocp.gov.gr>
- <http://www.unhcr.gr>
- https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_victims_of_crime_in_criminal_proceedings
- <https://el.wikipedia.org/wiki>
- [https://el.wikipedia.org/wiki/Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης](https://el.wikipedia.org/wiki/Διεθνής_Οργανισμός_Μετανάστευσης)
- <https://greece.iom.int/el>
- <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/polites-europaikes-enoses/pd-106-2007.html>
- <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/prosphuges-politiko-asulo/nomos-4540-2018-phek-91a-22-5-2018.html>
- <https://www.gcr.gr/el>

-
- https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_GR.pdf
 - <https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/Declaration-Indigenous-Greek.pdf>
 - <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/omogeneis/kya-4000-3-84-2014.html>
 - <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/omogeneis/ya-4000-3-10-pb-2012.html>
 - Ν. 3989/59 “Περί κυρώσεως της πολυμερούς συμβάσεως περί της νομικής κατάστασης των προσφύγων”, ΦΕΚ 201-26.09.1959
 - Ν.2452/1996 αρ.25 “Διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων” παρ.2 και παρ.3 ΦΕΚ 283, τ.Α’
 - Ν.3989/59 αρ.27, Κεφ 5 “Διοικητικά μέτρα Δελτία ταυτότητας” ΦΕΚ Α’ 201
 - Π.Δ 114/2010 αρ.8 “Εγγυήσεις για τους αιτούντες” παρ. 1 δ’ ΦΕΚ 195-22.11.2010 τ.Α’
 - Π.Δ 114/2010 αρ.9 “Υποχρεώσεις των αιτούντων” παρ.1 α’ ΦΕΚ 195-22.11.2010 τ.Α’
 - Π.Δ 61/1999 “Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ”, ΦΕΚ 63-06.04.1999
 - Π.Δ 61/1999 αρ.1 “Υποβολή αιτήματος ασύλου” παρ.5
 - Ν.2452/96 “Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλων διατάξεων”, ΦΕΚ 283-31.12.1996